کاڼي دل

په لاس مې خوند نه کوي

اظهار الله اظهار

Ketabton.com

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نۀ کوي

اظهار الله اظهار

سنډیکیټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

دَ اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي
شاعر : اظهار الله اظهار
ټائټل : محمد فهیم انصاري
ترتیب : محمد ایاز غزل ، شکیل احمد نایاب
اهتمام : پروفیسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال
پروف ریډنګ : نوشاد حکیم ، پروفیسر سید ایوب شاه
روے اشاعت : ۱۵ ، اګست ۲۰۰۰ ء
پریس : انصاري پرنټنګ پریس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډیمي پېښور
قیمت : ۱۰۰ روپۍ

رابطه

اظهار الله اظهار لیکچرار اردو څانګه اسلامیه کالج
پېښور یونیورسټي
فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

دَ هاغې دروند پلار په نامه چې وائي
" دَ محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي "[1]

* * *

دَ خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هیڅ نهٔ دي پکار بچیه
رب دې ودان کړه زما هر څهٔ ته ئې

* * *

دَ خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره دَ قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي دَ اسلام مجاهد

---

[1] دا زما دَ والد صیب پروفیسر انعام الله جان قیس صاحب شعر دے چې دَ هغوي په شعري مجموعه "ژوندون کهٔ بېلتون" کښې چاپ دے۔
اظهار

ketabton.com - The Digital Library

هایکو
ټپروتنې او نیوکې

د هایکو ساخت او هیئت څه دی. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې ده. څه تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو بېخي ضرورت نه دی پاتې شوی. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به یې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هایکو ړومبۍ مجموعه "راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي" کښې چاپ شوی دی. باید چې او لوستلې شي. او بیا په تېره تېره د ښاغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوي د هایکو په مجموعه "د ښائستونو د صحرا ورېځې" کښې موجوده ده

په دې حقله کښې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هایکو په تیکنیک څه تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نه دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هایکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زه د هایکو څه فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به یې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زیات هیڅ هم نه وي او زما دې خبرې سره به بېخي نه متعارض کېږي چې ګني زما دا لیک په هایکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نه دی.

تر اوسه پورې چې د هایکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هایکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زه د خپل بحث نه ځکه او باسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف ښکاره ده بلکې د نا اهلۍ د پېټو په مخه کښې د ټپې په اوږو د ټوپک ایښودلو ناداني ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هایکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

چې جامُ ره ئې واخستلے شي ـ خوله هرڅهٔ نه وړاندې زهٔ ښاغليو ناقدينو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې دَ کومو اعتراضونو مفصّل او مدلل جوابونه ما په خپل مضمون "هائيکو دَ پښتو ادب کمپيوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي اولولي اودَ تصفيه شوؤ اختلافاتو دې په بيا بيا بې ځايه ګردان نهٔ کوي ګني نو اُو دې ښائي چې زهٔ په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تيندک شوے يا په کومو کومو ځايونو کښې تېر وتلے يم ـ زلمے نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صيب په دې باب کښې ليکي ـ

"راته غوږ ونو کښې ښکړې شرنګوي، نوم هم ښائسته او دَ ټائټل ګټ اپ هم ښائسته .... دَ اکثرو ملګرو نه چې ماکومې تبصرې پړې ولوستې يا واورېدې دَ هغې په باب به زهٔ څهٔ ووايم، خو دا به ووايم چې که د اظهار دَ کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې دغو ښاغليو معترضينو دَ قانع کولو دپاره مواد شته."[۱]

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقيقت څرګند کړے وو چې :

"دَ ټپې شاعر ورک وي او دَ هائيکو شاعر ژوندے او معلوم وي."[۲]

لهذا ګنړو ناقدينو ددې خبرې په ترځ کښې سنجيده او طنزيه

ردّ عمل ښکاره کړو ـ دَ مثال يو څو نمونې دا دي :

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔"[۳]

دوېمه حواله :

"موږ خلق خو په نوم مړهٔ يو او دَ ټپې دَ خالق نوم چاته نهٔ وي معلوم نو دَ چا کار څهٔ دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي ـ ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هائيکو ئې را ژوندے کوي، مطلب دا چې دَ ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف دَ خپل ځان غم په مخه کړي دي."[۴]

دَ حېرانتيا خبره دا ده چې کران تنقيد کونکو ښاغليو اخر څنګه دا فرض کړهٔ چې ګني اظهار الله اظهار په فائي ژوند کښې دَ ټپې دَ اهميت نه انکار کوي دَ خبرې مطلب صرف او صرف دومره وُ چې هائيکو په تخليقي سطح دَ فرد دَ انفراديت نفي نهٔ کوي او خود نمائي چې دَ تخليق کار فطرت دے ورته هائيکو کښې دَ تسکين موندلو زياتې موقعې په لاس ورځي ګني نو دغه معترضين دې پخپل ګريوان کښې سر دننه کړي او اُودې وائي که چرې دَ پښتو ژبې يو شاعر اديب پخپله نامه نظم نثر، غزل، هائيکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغېره ليکي نو

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

هغه به کښې دَ پښتو دَ ادب پنګه او دَ پښتنو دَ اجتماعي ژوند سرمايه نهٔ شي تسليمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دي خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څومره پکښې هم دَ پښتنو دَ تاريخ، ثقافت، تهذيب، رسمونو او دَ مذهبي، سماجي او نفسياتي رويو انګازې ولې نهٔ راپورته کيږي۔ خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې اوشي نو دَ پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي۔ اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې دَ پښتو ژبې جولۍ دې دَ ادب دَ رنګا رنګ اصنافو دَ سپرلو نه سپوره پاتې شي۔ اوس هر کله چې تخليقي انفراديت دَ ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او دَ قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حيثيت برقرار ساتي۔ نو بيا په دې کښې دَ اعتراض څهٔ ګنجائش دے ددې باوجود چې په معلوم کيدلو يا نهٔ ورکيدلو او دَ خپل ځان غم په څه اخستو کښې دَ زمکې او اسمان فرق دے۔ لوستونکې دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې دَ پښتو ژبې او ادب دَ ترقۍ غوښتونکې ښاغلي معترضين دي که اظهار الله۔ اظهار۔

راقم الحروف ليکلي وو

"هايکو صرف علاقائي يا پښتو ادب متاثره کړے دے هايکو په آفاقي تناظر کښې دَ دنيا دَ هرې ژبې، ادب او طبقې ستر ګې ځان ته را اړولي دي۔"

ددې خبرې په ترڅ کښې ښاغلے اسير منګل ليکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"

دَ ترجمې دَ فني لغزشونو نه قطع نظر دَ تعجب خبره دا ده چې دَ کوم اعتراض جواب ښاغلي اسير منګل کوي۔ هغه زما په مضمون کښې يو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعوىٰ کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې۔ مقصد مې دا ؤ چې هايکو دَ دنيا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې ليکلے کيږي او ټپه دَ بين المللي پيژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ يا هندکو کښې ليکلے شوې ده۔ او هغه هم دَ بنيادي ساختياتي تبديلو سره۔ اوس که زما دې خبرې سره ښاغلے اسير منګل اتفاق نهٔ لري نو بيا دې ماته په انګريزۍ، اطالوي، فرانسيسۍ جرمني، روسۍ، چينۍ، فارسي، اردو او دَ دنيا نورو لويو او وړو ژبو کښې ليکلې شوې يو څو ټپې اوښائي ولې ددې

Scanned by CamScanner

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې اورېدلې شوې دي او ویلې کېږي. چې کن مثالونه ئې شته. زما په خیال بناغلی اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلو خبرو هغه عبارتونه ئې رانقل کړي دي چې د هغوئ نه ئې خپل مقصد ته پرې تقویت رسیدلے.

کمزان بناغلی مشتاق مجروح په خپل مضمون "اوپیتاړ کو هایکو" کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید ځینې ټکي کړي دي. لیکي:

"زن اوپیتاړکو میترنوځي هوم کښې زیږېدلې ځنې هایکو د فحاشۍ اعلی ترینې نمونې دي بلکې دا بنده په دغه شوق سره وئیلے شي چې اوپیتاړکو میترنوځي هوم کښې زیږېدلي ځنو هایکو ته بیلو پرنټ وئیل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په مشاهده کښې راغلې ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا خاص فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نو واړه صنف دے چې ځنې لیکوالانو د فحش ګوئي دپاره خاص کړے دے."

زه دا وئیل نه غواړم چې بناغلی مشتاق مجروح دې ځپله اعلی و ارفع ادبي لعبي پابندۍ ته غور اوکړي. بهرکیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې وړ اقدام دے د غه

رنګ د ادب د حسن نظریې ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح ځپله ته د فحش ګوئي نسبت کړے دے او بیا ئې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړې دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمنځه فرق نه کول راته هم یو لوئے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوئے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او ټګ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورږي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې تور وېستل زیات مناسب دي البته که د دغې عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پیرایه کښې د ژوند ورېچارې اوښودلے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړ اړخونه پکښې په داسې هنر اوښودلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کېږي نو دا به فحش لیکل نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو لذت پرست "بهشتي زېور" ته

ketabton.com - The Digital Library

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به تصور ځپا وي لهذا دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډیر اهم دي یو موضوع او بل موضوع ته اپروچ. اوس که یو بنه خیال ته غلط اپروچ اوشي نو بنه خیال به په دې سبب نه غندلے کیږي چې کني ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو سر غوڅول به عین انصاف وي.

بناغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو هائیکو باندې د فحش کوږیې تهمت لګولے دے د نمونې په ډول ترې یو دوه هائیکو وړاندې کیږي.

وادۀ کښې پام کوه ناوخته نۀ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبه نۀ راځي
نو د کوهي تولې چینې اوچې شي

زۀ نۀ پوهیږم چې آخر کوم داخلي انتشار بناغلے دې بچ نتې ته را اوپاروله چې نقل کړے شوې هائیکو کښې فحاشي ده. چې نه ئې لفظیاتو کښې د هوسناکۍ څۀ ترغیب شته او نه ئې معنٰی د شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده پکښې د خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم د وینا دا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو وادۀ ورله اوکړه. ځکه چې زما په خیال ورستو ترې کوم پیچیدګۍ هم پیدا کیدے شي.

بله هائیکو :-

کونې له سر راوړۀ نادانۍ ګسنې
ګړک چې د کوهي چرګې نۀ ماتیږي
ورله په پوزه کښې بنړه ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے دے چې په بچو پړي نۀ دي سستول پکار کني نو مازغۀ ئې خرابیدے شي. خو بناغلي مشتاق ته پکښې بنکاره فحاشي بنکاري اوس دې دوستو نکي چغیله اووائي چې فحاشي زما په هائیکو کښې ده که د بناغلي معترض په ذهن کښې.

بعض تقادین که زما په هائیکو کښې د جاپاني حیاتو د ادراک او اظهار سره سره د فحاشۍ عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته دې دې توبه وي. بلکې زۀ د دا رنګ هائیکو د Disone کولو اعلان کوم.

البته د بناغلي مشتاق مجروح صیب دا دعوٰی بېخي بې ځایه ده. چې کني په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نۀ ده خوره کړې مګر هائیکو کښې دا سې کیږي.

زۀ پو ښتنه کوم چې ایا خوشحال خان خټک بابا فلمي شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا د هغوي په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر کومه پورې ئې بناغلے ډیفینډ Defend کولے شي.

Scanned by CamScanner

دومره خبره دا ده چې ښاغلی مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ نه صرف قائل دی. بلکې وکالت یې هم کوي زما په خیال یا خو کښې هغوی فقط نفس کشي او برګزیده ټپې اورېدلې او لوستلې دي او یا کښې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نه ښکاري.

د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نه دي بلکې د پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو کښې شمېرل کېږي.

یا قربانې:

په ما دې خپله نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شُملو له به درتلمه
« چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اثرې به شي مینه
« اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله یې ننګه اشنا غېږ نه راکوینه
« سورې سورې په کولو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دی. هیله لرم چې ښاغلی مشتاق سره به ددې ټپو په صفایه کښې کن تاویلات او توجیهات وي ګڼې نو دا به منې چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګویي نه ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته د دغه اعزاز پټکي په سر دی. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نه ده پاتې شوې.

اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا اړخونه دي څو ممیع یې یوه ده یعنې جنس. اوس که د جنس صحت مند اړخ واخستلې شي. نو د جمال احساس به پیدا کېږي او که نه رنځور اړخ یې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي. دغه وجه ده چې د جذباتو په غور څنګ کښې څنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه رابنسکل ګرانه شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الائش نه بچ ساتل پکار وي ګنې نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي لکه چې ښاغلی معترض ورسره مخ شوی دی.

د ائی اینړکو هایکو لیکونکي ښاغلي مشتاق دا هم لیکي؛

" زموږ د پښتو نوو لیکونکیو د هایکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ متقدمینو دومره څه ونه لیکلي دي چې اوسنو لیکونکیو ته یې څه پرېښې نه دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ماته ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملګری وائي چې

سره یې ولې د ادبي اصنافو قات راغلي دي چې
اوس د جاپاني صنف ته کار اخستې کېږي. چاربېته
مره شوې ده، رباعي نشته، قصیدې ختمې دي
پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نه شي کولې نو د پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې د هائیکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي."[۹]

زه خپله هم دا غواړم چې ټپه دې او لیکلې شي خو
په دې کښې څوک څه کولې شي چې اوس نوي کول د ټپې په
مقابله کښې د هائیکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهذا
پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او د
عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولې شي او بیا دا چې لوے
تحریکونه په مخالفتونو نه مري بلکې نوره وده او زور مومي.
بحر کیف د نباغلي مضمون نګار د حوالې ددې لیک نه قدم
په قدم د هائیکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه
پټ عناد را څرګندېږي چې د "انی اینه کو لیکلو باعث او
محرک ګرځېدلے دے. بیا هم نباغلي مجروح چې د محترم ډاکټر
اسرار په حواله کومې خبرې کړې دي زه پرې اعتماد کوم
اوس هغوي پوهه شه او نباغلي ډاکټر اسرار. البته دا
خبره چې نو وارد صنف هائیکو ته د نوو لیکونکیو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمینو ورته د وښلو دپاره هیڅ نه دي
پرېښې اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو
نه سترګې پټول دي. چې ګڼې د هر دور د ادب خپلې تقاضې
اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرریلزم، ترقي پسندۍ
ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال د تلازې وغیره کوم فکري
او ټیکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او
نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے
متقدمینو د هغې خوب هم نه وُ لیدلے او د هغوي د
خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نه برېښېدل
زه دا منم چې زمونږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته
مستقل او پاخه بنیادونه وربخښلي دي او راتلونکي کول
ته لارې اساني کړي دي خو دا دعوی چې ګنې د شعر او ادب
د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال
ته اورسوو چې بل چاته ئې پکښې هیڅ نه دي پرېښي زیاتے او
سینه زوري ده.

ډاکټر صیب زمانه زیات په دې خبره پوه دے چې نن
او پرون کښې فرق وي نن چې دنیا د کومو پېښو سره مخ
ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي
یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمینو
زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره د

ketabton.com - The Digital Library

Scanned by CamScanner

عصري او زماني پېښو په نبض ګوتې بږدي. لهذا عصري
پېښې به د تخلیقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخا تېرېږي
او محض د متقدمینو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي.
ګني نو په معاشره کښې به د ادب افادیت ختم شي. اوس
که چرې د ډاکټر صیب په خبره څوک ایمان راوړي نو پښتو
ادب به یو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او یو نه ختمېدونکے
جمود به ئې په اعصابو لکه د خېټې ناست وي. دا حقیقت
هم دے چې داسې سوچونو پښتو ادب ته لوے زیان ورسولے
دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نیم پخته اعتراض یو بل
اړخ دا هم دے چې نوي لیکونکي هایکو څکه لیکي چې ګنې د
بړه نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې
دي. دا خبره هم بې تحقیقه او د مشاهدې خلاف ده څکه چې
نن سبا کوم نمائنده هایکو لیکونکي شاعران دي هغوي د
غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼې شمېره ادبي اصنافو په حواله
نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنیا کښې منلے شوي او
مستند دي مثلاً ریاض تسنیم، محمد ایاز غزل، شکیل احمد نایاب
عامر ګمایانے، جنرال عبدالصمد مومند، نجیب الله عامر
زبیر حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه
"ستر ګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کریم بخش
د کال ۱۹۹۶ء د ورمېنې انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د
هایکو لیکونکي ټول سایکو دي. نو دا د هایکو تخلیق کونکیو د
ذهني او نفسي کیفیتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے
او د هغې بهتان طرازۍ یوه کړۍ ده چې د هایکو خندونکي
ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې
بناغلے ډاکټر صیب د ایم. بي. بي. ایس ډګرۍ ترلاسه کړې
ده او سیکاټري د ایم. بي. بي. ایس په نصاب کښې یو څانګه
ده خو دا هم حقیقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صیب چرته
هم پروفیشنل سایکاټریسټ نه دے پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران
کښې او د ریټائرمنټ اخستلو نه پس د یو ناکامه کوشش نه
ورستو ئې چرته عام پریکټس هم نه دے کړے او نه د
هایکو د رنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت
په لاس راځي نو بیا اخر څنګه د هغوي ددې خیالي تشخیص
سره اتفاق وکړے شي چې هایکو لیکونکي ټول سایکو دي
اوس که بناغلے د ادب په دې تخلیقي صنف کښې ځان له د
ځاے پیدا کولو خواهش لرونکیو ته په دغه سبب دا ناروا
نسبت کوي نو بیا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان
د دغه اعتراض په زد کښې راځي څکه چې علت او سبب ئې
یو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هایکو سره د سایکو
د قافیې د سمون په وجه مزاح پیدا کول غواړي نو ورته
په ادب ورتله زه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

پیدا کولو دغه وسیله او ټي آف فیشن ګڼل کېږي او ماقرین
که د مزاح پیدا کولو دغه استدلال خپل کړے شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم او وائي چې د غزل لیکونکي خپل وي د ټکل لیکونکے
ول ډله وي او د ټپې خالق ګڼې وي علی هذالقیاس ولې دا
به د مزاح پیدا کولو ډېره بډوګۍ حربه او وسیله وي
او هغه مزاح چې منبع په نیغه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع
منصب سره هېڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د الې اینسا کو هایکو د مضمون نګار
ښاغلي شتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتجاج تعلق
دے چې کنې چاربېته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه
شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هایکو لیکي.
ډېر بې ځایه په دې دے چې یو هایکو لیکونکي هم دا نه
دي ویلي چې څوک دې په ګوته شوي دې اصنافو کښې
طبع ازمائي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه
چې څوک او وائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغیره نه کوي. بلکې ددې په ځائے دې کشتي
میرغپ کباړي او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې
چرته روایت ئې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هـذا ماکنزتم" غونډې د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکونکے ښاغلے شتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هېڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نه دے په
ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تښتنه ده. زما په خیال دغه رنګ ښاغلي شتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
یوې تراشلې شوې مجسمه کښې ئې د هایکو خلاف خپل
ذاتي جذبات ورانګښتي کړي دي خو سرے څه او وائي زموږ
قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سوڼ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر ښاغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې
د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نزدې تعلق
په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هایکو کښې صرف درې مسرې وي. رومبې
مصرعه کښې پنځه، دویمه کښې اووه او دریمه
کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنګونه لري. رومبۍ او دریمه
مصرعه ئې برابره او هم قافیه او دویمه یا منځنۍ

ketabton.com - The Digital Library

ئې د دوو صوتي اهنګونو هومره د دوي مثله اوږده وي يعنې هايکو د هيئت او موضوع دواړو په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هايکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقارب د دې ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	=	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	=	۵	

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ ځ[۱۰]

د پروفيسر صيب فرمودات په سرسري کو خو ډېرې نيمګړتياګانې په کښې محسوسېږي او يو ځاے نيم کښې په کښې د تحقيقي سپرټ خلاف د سهولت احساس هم پټ پښتونے کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا ييک يو فني تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلومېږي دا چې پروفيسر صيب د هايکو هيئتي ادلون بدلون ساختياتي تبديلۍ او تيکنيکي ارتقا په نظر کښې نۀ ده ساتلې کنې نو هايکو به ئې د اوولسو[۱۷] چپو او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نۀ راوستله يا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفيسر صيب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې د هايکو د صنف نه د يو خاص مکتبهٔ فکر تړاکلے شوي قيود او حدود نه پورته کول غواړي. ګني نو د جاپان ورمبنے هايکو نيکو ګي باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې اهم دے. دغه ترتيب حرفِ آخر نۀ دے ګڼلے او بيا په عالمي ادب کښې د يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفيسر صيب ته هغه د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا ئې هم وضاحت لازمي ښکاري.

بهرحال پروفيسر صيب چې د هايکو دپاره د بحرِ متقارب د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې ئې د همايون صيّاد صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده - دواړو کښې هيڅ تړون او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزميه اوزانو دغې قسمونو سره هم آهنګي نۀ لري او مطلق د بحرِ متقارب په ښودلي شوي بحر نۀ مقطع کېږي ځکه چې د پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او د هغې په دغه تجويز شوي بحر باندې بېخي تقطيع نۀ کېږي.

هايکو ده.

همدرد ئې نوم دے
په مينه نۀ پوهېږي
ساده ماشوم دے

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې
پڅه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو
اداږه لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترڅه
سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت
او غورځېږي خو همېشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د
پروفیسر صیب په ګوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع
کړي نو شمېر به ئې اوولس[20] نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث
مقصد دادے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په
غار کښې دیکه کول نهٔ دي پکار. اوس که څوک په دغه
جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع
هیئت کښې که مردف او مقفٰی هایکو لیکي که ازادي او
معرّا هایکو پابندي پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو
ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبۍ
یا وصف غیر فطري اضافو او هیئتونو له په زړهٔ کښې
ځرته هم ځائے نهٔ ورکوي لهٰذا د هایکو هغه ساخت او
هیئت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت
او ساتلے شي له څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

ښاغلے پرېشان داوُدزے لیکي:

" د ښاغلي اظهار دا هایکو مې ځکه د دري مصرعه ایزو
نظمونو په نامه یادې کړي چې دلته هم په هره یوه هایکو
کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے."[21]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د ښاغلي پرېشان
یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقولې رائے
نه ددې غلط فهمۍ خورېدو اندېښنه ده چې ګني په
هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېږي، بلکې هایکو د نیمګړو
مضمونونو یو تت او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د
هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د
پام کرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه به
دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګني د هایکو بنیادي
طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت
دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګڼې ارتقائي مرحلې
تر سره کړې دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر
کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانهٔ
انځورونه هم راښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه
ئې داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته
کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې
دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره
مضمون یا د موضوع واړهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ
سره هم اهنګ کړے شي. لهٰذا یوې ښهٔ هایکو کښې د
مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے.

پاتې شوه د ښاغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو
ته دري مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

عرض دے چې هس درې مصرعه ایز نظم هایکو نه وي ځکه چې د هایکو خپل داسې ساختیاتي کړه وړه، نفسیاتي ماهیتونه تېکنیکي غوښتنې او داخلي اړخونه دي چې عام درې مصرعه ایز نظمونه یې په اسانه نه شي زغملے.

د میرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي تېره واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده خو د هایکو د اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم د تندې او تشنګۍ احساس ورته کېږي.[۱۳]

چونکې میرمنې سلمٰی شاهین د روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپې راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره یې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي د هایکو دوستو له هم دې خپل قیمتي وخت ورکړے نو د تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نه کېږي او د هایکو په سلسله کښې به د خپل زور موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې کوم څېزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې د هایکو تېکنیک هم څه دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره د ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې د دوستونکي ذهن په خپله دغو سلسلو کړیو خپلو کښې رابیو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څه داسې کلېدي تورې یا نکتې پکښې پرېږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالي ثابتې شي. او د مضمون د نیمګړتیا احساس په ورستو او تمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو ته د ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چا ته داسې محسوسېږي نو څه د فکرمندۍ خبره نه ده او نه یو صنف ته د زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي کنې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صیب د ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې د پښتو ژبې اولنۍ د هایکو مجموعه ده) د هایکو د صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي. د هغې لب لباب دا دے چې ګني اسمٰعیل ګوهر خپل ګن شاعرانه خیالات په دغه پیرایه کښې ضائع کړیدي.

د حیرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلي دي چې ګني تخلیقي روح د یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که د یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره د رائج اصنافو نه بیل څه شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي. مل

ketabton.com - The Digital Library

د سائل صیب خپل ذاتي تأثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقیقت دا دے چې هر روح د خدائے په قدرت د جوسي خوښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودے شي ګنې نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه اوغورځوي. مقصد دا هم نه دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نه اخستے کېږي. بهرحال که یو تخلیقي غورځنګ د هایکو پېرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک د غزل چاربیتي یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم چې له څه ضرورت نه په لوئے اپرېشن پېدا کولو له ترجیح ورکړے شي.

تخلیقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرایه او هر چرته وي خپل قدر او قیمت نه ورکوي. البته د جوهري د نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دے. مشرانو وئيلي دي چې لعل په ایرو کښې نه پټېږي ځکه زه دا دعویٰ کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو ایرې به د هایکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې د هایکو په ورستو د یو لوئے تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هایکو شاعرانه خیالات نه ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته ورېخښي. که داسې نه وه نو د سائل صیب

د تنقید نه پس به چا هم هایکو نه وه لیکلې خو ثابته شوه چې د خیال لوړوالے، د جذبې افاقیت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخلیق د زړه چاوُدون ځړیکې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډوان پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلے خو د خپلو واړه رنګونه په سبب سپرلے وي او س که څوک وائي چې د ګلاب د ګل وړې دې په هر ګل کښې پېدا شي ګنې نو ټول ګلونه به د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څومره بې ځایه به وي.

محترم ښاغلے اباسین یوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځائے نه دے ورکړے خو بیا هم د ټپې د مدافعینو په صف کښې او درېدل غواړي (اګر چې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هیڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے د ورځ پاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هایکو خلاف په داسې استهزائي پېرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

"ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُرمغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں۔ ٹپہ پختون جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے۔ ٹپے اور ہائیکو میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں۔۔۔۔۔۔۔۔اور فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق دینا عقلمندی نہیں۔"[13]

زما په خیال ښاغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور پکار وُ چې دَ اصنافو دَ بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف دَ تخلیقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه، چاربېته، قصیده او هایکو وغیره هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے او س که دَ یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا کولے شي نو هم دَ هغې شاعر دَ تخلیقي قوت نه به اخر بیا ولې په هایکو کښې ساه اوځي - ددې باوجود چې هېڅ تخلیقي جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے - بهر کیف زهٔ ښاغلي اباسین ته داسې ګڼي شمېره ټپې په ګوته کولے شم چې هېڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې څوک به ورته هم دَ ټپې وئیلو نه انکار اونکړي ـ او س که محض دَ ټپې پیرایه دَ تفوق معیار ګڼلے کېدے نو داسې به

ولې کېدل۔ مقصد دا چې دَ تخلیق جوهري قوتونو دَ ادب په هره څانګه کښې دَ ځان ښکاره کولو توان لري۔ او س که څوک نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي۔

ښاغلي اباسین په ټپه کښې دَ تغزل دَ موجودګۍ دعوٰی هم کوي چې مناسب نهٔ ده۔ په اصل کښې تغزل دَ غزل سره تړلے وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربع په تشبیب کښې تشبب او عقل سره دَ تعقل نسبت وي۔ هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي او س که ښاغلي اباسین دا نهٔ وئیل غوښتل چې په ټپه کښې تبب یا ټپبب وي نو ښهٔ په سهولت ئې دا وئیلے شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي۔ ممکنه ده چې دَ ښاغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق وي. هسې خو که څوک تغزل ثابتول غواړي - نو په کاني هوا، چینه، اواز، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې هم ثابت کړي ولې هېڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب نهٔ شي. بهر حال دَ ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق نهٔ شي کېدے چې دَ هایکو دې ارو مرو درې مصرعې وي۔ باید چې هغوئي دَ هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه۔ بله دَ تعجب خبره ښاغلے اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے۔" کېدے شي چې دَ بحرونو نه دَ ښاغلي مراد دَ ټپې سلابونه یا چپې وي ولې دَ اردو ژبې روزمره او محاوره خو ددې جملې څهٔ بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

تړي را پيدا کېږي چې کمې يوه ټپه په کښو. څرونو کښې
ليکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلې په دا قسمه څلو نظر ثاني
ضرور وکوي. بناغلې دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې
مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د
يا قربان نه علاوه يوه نيمه مصرعه وي - بيا که هم
بناغلې اباسين په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نيمه
مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بيا به راسره دا هم مني
چې ټپې کښې د يا قربانه سره دري مصرعې وي. د مختصر
لنډي مختصر او د وړې مختصر مصرعې په معکوس ترتيب سره. ولې
دا دعوی به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو
د ټپې دعوی.

بناغلي اباسين د فيثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه
تخليقي ګڼلې ده. او د هغې يې ځايه اطلاق يې په شعري اصنافو
کړے دے. اوس خدائے دې سنکړي که چرې دا خبره او منلے
شي نو پښتانه به د خپلو ګڼو شعري او نثري اصنافو نه
لاسونه اووينځي. بناغلے دا هم وائي چې ټپې له په هائيکو
طلاق ورکول عقلمندي نۀ ده خو سوال دا راپيدا کېږي
چې اخر هائيکو ته د ټپې مېړۀ يا خاوند ويل کومه
هوښياري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لاري لاړوي
ته نۀ وي حاصل - بله اهمه خبره په دې سلسله کښې دا
ده چې اباسين صيب د تنقيد په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هائيکو غريبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي
سيمه کښې ښځو ته د طلاق حق نۀ وي حاصل. او بيا ټپه
خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې
بناغلي اباسين څه خفيه قانون سازي کړې وي. ايا دا دا سې
خبر ونه دا نۀ ثابتېږي چې د ټپې په مينه کښې ځنې بناغلي
هم د ټپې پښې را کاږي چې د سړي پرې زړۀ خوږ شي.

ګران بناغلے اباسين خپل کالم کښې وړاندې ليکي!

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے
لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل
سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے۔........ ٹپے کی مثال موٹر
سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی
سفر کر سکتے ہیں۔...... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت
زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے...... ہائیکو
ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا
جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا
نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا
وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[۱۴]

زۀ منم چې تشبيهه چرته هم ثانوي وي خو اباسين صيب
چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غيرادبي او عاميانه
تشبيهه راوړې ده - سنجيده ذهنونه به يې ضرور بد
وائي - خاصکر په تشبيهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پېرایه خپله کړې شوې ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چېرې لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل د دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل د دریو نه زیات کسان سوروي او که چرې داسې هم اوشي نو ایا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اواره ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ ترلاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسین ټپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هائیکو د ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. اوس که بالفرض ټپه هائیکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ به ټپه نوره هم د قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هائیکو وجود د ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې هائیکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هېڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې د ماډرن سنسبلټي او جدید حیاتو په حواله هائیکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګنې د ټپې په موجودګۍ کښې هائیکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله د ښاغلي زبېر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه ده. لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو ډرګه"
"څریکه" "ترائیلي" او هائیکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

ketabton.com - The Digital Library

دهٔ. او خپلې کلهمې توانائي پرې صرف کوي ګیا دي. دغو اصنافو کښې "څریکه" او "ترائیلې" داسې ژ چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه ئې ځ په وړاندې سفر جاري ونهٔ ساتلے شو او لا ئې په سر کښې پوښې نهٔ دهٔ وېشلې چې خپل منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو یواځې "هائیکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف دې چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې مضبوطې کړې......... دا جاپانے صنف د خپل مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې ددې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون بوټي قلمونه ولګول او نن دغه بوټے وده کوي او د یوې تنه ورې ونې شکل اخلي. د پښتنو سترګو ته ئې داسې رنګا رنګ ګلونه سپړدي دي چې ښائست او سینګار ته ئې سترګې برېښي."[۱۵]

ښاغلے اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا هم کوي. لیکي:

"میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت کی چنداں ضرورت نہیں۔"[۱۶]

ګران ښاغلے دلته یو وارې بیا تېښندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتیانو د سره جواز نهٔ پیدا کېږي ادب څهٔ شریعت کوډ خو نهٔ دے او که چرې د ښاغلي دا ارمان وي چې ګنې هغه دې د ادب دربې مفتي او منلے شي نو بیا پکار نهٔ وه چې ځان ته ئې د ادبي مفتي نسبت کړے وے ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه دا یو ځائے کېږي او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کېږي. دا حقیقت دے چې د اعلى د تلازمې او د علم د وصف نه سېوا مفتي مفتي کېدے نهٔ شي. ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادبي مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزده شوې وي. بیا هم ښاغلي ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتوى د منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خیال ګران ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا وېل غواړي چې ما هر څه فرمائیلي دي یا زهٔ چې هر څه فرمایم. هېڅوک ئې هم او نهٔ مني. یا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسین د ادبي او مفتي ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي تاثېل ورکوي.

والله اعلم بالصواب.

بیا هم زهٔ نهٔ پوهېږم چې ښاغلے اباسین هائیکو ته بدعت په کوم خیال وېلي دي ځکه چې د تخلیق عمل یو مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هائیکو د تخلیقي زړهٔ چاودون رازېږېدلے یو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منوونکی دی دا ناروا خبرې کوي څو داسې ښکاري چې په ګمان ښاغلي د بدعت معنی په سم ډول نه ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت ښکار شوی دی.

د ساهو ټیکونکو د څلېریشتم اپرېل دوه زرم د روداد ترڅنګ ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه چې په موسیقۍ کښې خپله ځانته یو پېژندګلو لري آیا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړی آهنګ راپیدا کولی شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دی چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نه کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نه شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هېڅ کمی نه راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لې، آهنګ او ردهم لري نو هېڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نه کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدی شي چې

د زړه د راښکونکې موسیقۍ د نشیب و فراز سره ئې راز و نیاز کړی دی.

د ذکر شوې روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه خوښېږي او مقبولیت ئې بیا موندلی دی چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تړه دوڼکې صنف شته. اوس تحقیق پکار دی چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلی دی که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلی ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او څرګنده ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلی شوی شعري صنف دی. لهذا نه دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هېڅ قرینه پرې دلالت هم نه کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بېخي درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وومنلې شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نه دی ګکول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

Scanned by CamScanner

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذيبي او ثقافتي جرړې غوځول دي. يو باشعوره فرد به هم داسې نه وي چې داسې به اوغواړي خو زه دا هم نه غواړم چې هايکو دې د پښتنو په مېلمه دوسته سيمه کې له څه جرمه تهمتي او بې له څه گناه سنگسار کړے شي. اول زما خيال دے چې د هايکو او ټپې موازنه او مقابله غير فطري ده - بيا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقيد جولۍ د بيش بها ملغلرو نه ډکيدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هايکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون " د پښتو ادب کمپيوټر هايکو " کښې تفصيلي خبرې کړې دي نو بې ځايه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم څه اووايم.

دا حقيقت دے چې د ټپې کښې توصيفي اړخونه ښته خو ځنې خويونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا ښځې توان نه لري او په ذهنونو يوه ستړې کوونکې خاموشي خورَوي. د مثال په طور هره ټپه د " يا قربان " يا " لکه زار " نه شروع کيږي چې د لوستونکي يا اوريدونکي په وينه کښې د يکسانيت زهر خورَوي. او ددې ډانگورو د ملاتړه بغير يو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان " يا قربان " د ټپې لازمي جز ونه مني. بهرتقدير ددې نزاعي اړخ نه يو طرفته دوېمه خبره دا ده چې ټولې ټپې په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنگ کښې وي او په هيڅ حال کښې د خپلو تاکلي شوو اوازونو دائره يا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سرونو له جادو نه نشي راوتلے چې زما په خيال د ټرکيب يو رنځ دے.

ښاغلے پروفيسر داور خان داؤد ليکي:

" د ټپې خپل يو مخصوص او محسوس هئيت FORM بحر يا اهنگ (Rhythm) دے چې په يوه نيمه مصرعه کښې يو ډير اوږد او طويل مفهوم بيانوي"

نه پوهيږم چې ښاغلے داؤد صيب د ټپې نيمې مصرعې په ذکر کښې " يا قربان " په څه مصلحت نظر انداز کوي. بهرنوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقيقت دے که يوه ډيره ښائسته پيغله هم وي او يو رنگ جامه اغوستل ئې وظيفه کړې وي نو د ظاهري لباس يکسانيت به ئې د ښائست د کتونکو اړخونه نه د ذوق او دلچسپۍ سترگې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پيغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فيشن معقول او رنگا رنگ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپړلي به ئې ښکلا کتونکو ته گکول په لاس اوورسيدل غوره کړي. نو بايد چې د هايکو منکرين او مخالفين د اصولي مباحثونه قطع نظر خپل قيمتي وختونه بې ځايه د ټپې په وکالت او د هايکو په مخالفت کښې نه

ketabton.com - The Digital Library

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوړ سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي - دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله داپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستوماني لري نه راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ازم کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئې د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته ښه وي. ما ته پته ده چې کاڼے په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځائے اودرېږي نو ګنده شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونه په خپلو ژوندي اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه دائمل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا مخې وي نه چې د ټپې د انقطاع. او که چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې ښې مضبوطې کړي. کمې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه نه صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفې شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. بیناغلے سعید ګوهر ددغې فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په دریمه مصرعه ختم شي. ددې منځ تر منځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دوېم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د ورمبۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دوېمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخري مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخري مصرعې دے."[۱۸]

مثلاً:

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

اندېښنې مهٔ کوه جانانه

دا خو دې باسي له جهانه

دا به دې کور جوړ کړي په زړهٔ کښې

ستا دَ ګوګل په بنارېه کښې

ځان ترې ساته بچي اوږدهٔ لرې لاسونه

کړي به خازه ستا دَ رُخسار تازه ګلونه

ځکه خو وایم چې دړې مهٔ کوه غمونه

اندېښنو خوار کړل تر شودو سپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې دَ محبوبې دَ قلا صورت اختیار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه ونېل پکار هم دي. زما په خیال دې عمل دَ یو نوزائېدهٔ صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په بنودلي شوي صورت کښې په ټپه کښې دَ داخلي تجربې او هیئتي تنوع هیڅ نمونې په لاس نهٔ راځي او دَ ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض دَ تجربې دپاره نهٔ ده پکار بلکې دَ یو صنف دَ پرمختګ خیال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال دَ بناغلي سهیل خټک دَ مجموعې ټپه ایز هم دے د مستقل عنواناتو تر لاندې ازاد نظمونه لیکلے شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې دَ ټپې ورمبو مصرعو سره په قافیه کښې تړلي دي او بیا ئې دَ یوې ټپې په ترون

نظم سرته رسولے دے چې دَ نظم نقطه عروج یا کلائمکس ورته ونېلے شي. خو متاسفانه زهٔ به دا اووایم چې د بناغلي سهیل خټک ټپېزُ هم دَ ټپې په ستړکچر کښې هیڅ ارتعاش نهٔ دے راوستلے.

دغه رنګ بناغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې دَ تجربې په خیال ترخپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زیات دَ بناغلي سهیل خټک دَ ټپېزُ سره مماثل دي.

اوس که زهٔ دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې دَ ټپې هیئتي تجربې نهٔ دي بلکې په ازاد نظم کښې دَ ټپې دَ پیوند کارۍ او قلم لګولو څخې دي نو زیات موزون به ځکه وي. چې په داسې وارهٔ صورتونو کښې دَ ټپې په قدیم فارم باندې هیڅ ارتقائي اثر نهٔ دے غورځېدلے بلکې دَ نورو ګڼو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش دَ هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې دَ ټپې دَ مزاج تکمله خو وي ولې دَ ټپې دَ فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نهٔ ماتوي یعنې ساختاتي ارتقا دې دَ ټپې دَ فضائي سرحدونو نه بهر نهٔ اوځي چې دَ انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې دَ خپلو کړو وړو مطابق ځان ته دَ نوي ادبي تحریکونو رنګا

Scanned by CamScanner

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نه لنډ او تنګ کوي. هیله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د یو خاص قسم ګرېز او ځنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه ښه ده هایکو ښه نه ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هایکو د تخلیق جواز نشته یا هایکو زموږ د خاورې سره هېڅ خپلوي نه لري. آیا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څه فائده وررسولې شي. او د هایکو په راتللو پښتو ادب ته آخر کوم زیان او تاوان وررسېدلے دے.

زۀ دا خبره منم چې هایکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلے شعري صنف نۀ دے خو ولې که یو بهرنے صنف د پښتون د تهذیب او کلچر د ارتقا او احیا ذمه په خپل سر واخلي او ښه په ایمانداری سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله د دغې خدمتګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فیصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانۀ د خپلو وفادارو په مرګ مړۀ او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدینو د هایکو سره معاندانه رویه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکیف دا حقیقت دے چې هایکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پیدا کړے دے چې تصور ئې هم نۀ شي کېدے دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونه کاله تاریخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قدیم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هایکو سره اوږه په اوږه اودروله او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خیال د ټپې او هایکو موازنه پخپله د هایکو د مقبولیت او بریالي کېدو سندنامه ده. ځکه چې هایکو پښتو ادب ته تقریباً شل کاله اګاهو راغلې ده. چې یو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نۀ شي رسېدلے ولې په هایکو د پښتنو په سیمه نۀ صرف ځواني او جوبن راغلے بلکې د یوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدینو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استېبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت دے چې هایکو نۀ صرف د پښتنو د نفسیاتو خبریاله ده بلکې د پښتانۀ ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هایکو مخالفتونه کوي نو زیات نه زیات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هایکو کښې یې کچه تخلیقي زور پروت دے ځکه چې کمزوري څیزونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نۀ شي ساتلے زما یقین

ketabton.com - The Digital Library

دے دَ هایکو دَ منکرینو پۀ ځایه ضد و نه په هایکو دَ اسمان رفعتونه ته پوره نه پوره ورځ خامخا ورسوی دا مبالغه نۀ ده بلکې ددې خبرې رښتې ښخښې، ژوراثار او ژوندې شهادتونه را ښکاره شوې دي.

او س که زما دَ خبرونه څوک دا غلط تاثر اخلي چې ګنې زۀ هایکوله په ټپه فوقیت ورکوم نو دا به بد به کوي. زما خو دَ زړۀ له تله دا اواز راپورته کېږي چې دَ پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده مومي. ذوق ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې دا بېداریږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زۀ محسوسوم چې دَ ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته دَ ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو دَ یو بل حقونه چرې هم نۀ را لاندې کوي او چونکې دَ داړه مباحثو باوجود دواړه اصناف دَ پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو دَ یو غندنه هم عقلمندي نۀ ده. بله دا خبره چې اعلیٰ ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو دَ جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه دَ خوبنې او ناخوبنې باعث ګرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نۀ ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق دَ پښتو ژبې او ادب ښې خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو دَ پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نۀ اوس هایکو دومره ورکه سپکه اوبې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترګو اوګوري.

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

مأخــذات

(۱) آزاد اشنغرے ، دَ اظهار دَ هائيکو تجزيه ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ، ۹ ر مئ ۱۹۹۸ء.

(۲) اظهار الله اظهار ، راته غوږ و نو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور ، يکم جنوري ۱۹۹۸ء .

(۳) اسير منګل ، ايک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن .

(۴) مشتاق مجروح يوسفزے ، اُنۍ اينلو کو هائيکو ، غير مطبوعه.

(۵) اظهار الله اظهار ، راته غوږ و نو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز بابو جهند روډ پېښور ، يکم جنوري ۱۹۹۸ء .

(۶) اسير منګل ، ايک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن .

(۷) مشتاق مجروح يوسفزے ، اُنۍ اينلو کو هائيکو ، غير مطبوعه

(۸) ايضاً ايضاً ″

(۹) ايضاً ايضاً ″

(۱۰) پروفيسر داور خان داوُد ، ټپه او جديديت ، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء -

(۱۱) پرېشان داوُدزے ، ورځ پاڼه وحدت پېښور

(۱۲) خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، وخت يوولس نيمې بجې ، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -

(۱۳) اباسين يوسفزے ، ځے کيون ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن

ايضاً ″ ايضاً ″

(۱۴) ″ ″

(۱۵) زبير حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ ر فروري ، کال ۱۹۹۸ء -

(۱۶) اباسين يوسفزے ، " ځے کيون " ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ايډيشن -

(۱۷) پروفيسر داور خان داوُد ، ټپه او جديديت ، ص : ۹۲ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعيد ګوهر ، " دَ پښتو شاعرۍ او وړه اصناف " اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخيص دے چې د ګران پروفيسر داور خان دَ قلم کاوش دے . لهذا دَ هغوي په شکريه او ډېره منَنه -

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

ډېر ګنهګار یمه خو ما اوبخښه
ربّه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې د کلهم انسانیت رسوله
تا چې څرګند کړه د ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله د نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

نن مې له هرڅه نه یقین پورته شو
میاندې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به د چاچولی ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس در کښې غنیې د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مړی ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړي
ځان کړي ملجانه بیا مې نه پېژني
زور به د ښکلو په سر شر نه کوم

مرګ دې د داسې پښتنو پرده شي
چې د اشکې ښکلونه اوشوکوي
ترینه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ون تېروُم
یو خوا پیتې کښې او بهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
وښل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما د وینې ډرپ ختې دے

وایُې جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله څهٔ د پردو نهٔ کوم
چې خپله مور راباندې کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که د خېرات نه د خانانو د مرګ
غریب د خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

چې دې یوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زهٔ له ځانه داسې ورک شوم لکه
د میاندو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تا خپلوي
دومره پاستهٔ که ددې خوږ کاڼې وو
نو ګیدړانو به وو ټول خوړلي

څمېر زهٔ د کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انډیویو له ځمه
مینه کوه خو راتر غاړه نهٔ شې
چې د جامو استرې مې ماته نهٔ شي

بازار کښې ګرځې ښهٔ ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووینې څادر کړې په سر
زمونږه ښځې مونږ نه ستر کوي

شېرینې ښهٔ دا ده چې زړهٔ کړو صبر
اوس د انصاف طمعې له چانه کوې
غلهٔ د قاضي کور کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

خیر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شې د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څهٔ
پېغلې له کوره په تلوار راووځې
رب دې جوړې کښې زمونږ خېر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شېبرې تېږې به راځي نهٔ په ما
چې پېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پترې نهٔ نیسي
زهٔ چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخۍ د هېر بدلو نهٔ دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
وېم که مې ټول کلے په کانو اولي

وائي زما غریبي بدي نهٔ شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکۍ
راته ودونو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

په لوړو تندو ئ پروا نشته دے
وائي په کېږه دي نظره يم خو
راله پيدا چرته دَ سر سپوري کا

○

اومنه دا خاطر دي جمع لره
مينه زما دَ غلو تمتا خو نهٔ ده
چې ئ په لاړو کړ کوے شيريني

○

دا چې په ځهٔ فريب کښي کېږه ئ تهٔ
ستا سر تيزي به هله ما منلي
که دَ اوبو لاره په ژړنده نهٔ وه

په پېتو ستړکو پرې باور مهٔ کوه
شيريني پام کوه چې تېر نهٔ اوځي
دَ مُلا منډه دَ جُمات پورې وي

○

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده دَ ژوند
شيرينه ژاړي چې مې سر غوڅوي

○

بې ځايه نهٔ دي ويربدل دَ ښکلو
زما دَ تندې انتها داسې ده
بُت هم ربېږي چې زهٔ ساه اخلم

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

ښار دَ ړندو دے تاته ښـهٔ پته ده
تهٔ دَ کـمڅو ولونه مهٔ پرانیزه
تور دَ سپوږمۍ په لمن پورې نهٔ شي

رب دې کړي خېرخو دا شګون ښهٔ نهٔ دے
پېغله دوڼلۍ کښې هـغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څـهٔ ننګیالي دي قاتلان دَ سيمې
دَ سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جوڼلۍ ته دَ دښمن غورځوي

ناپوهي خېرخو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکاڼې اخستلے نهٔ شي
څوک به په کاڼو کښې قلم نکوي

خاورې به پوے شو دَ تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چېو ته دَ سیند
کتاب ورلړه کړو ګلاڼ رانیسو

ځان کښې څوک توان دَ تماشې نهٔ لري
بس دَ هـوا په لور روان دي زغلي
څوک دَ پېریانو په دوڼلۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

ستړېس زمونږ د لارې خنډ خو نه وے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د ښکلې ناه په یو دو را اوځي

زړۀ اخر صبر کړي سلګو کښې وائي
کوه چې هرچا سره مینه کوے
خو شپې له ځان کور ته را اورسوه

په هیڅ فریب دلاسه کېږم مه نه
کټ چې پردے شو خو د نیمې شپې شو
سترګې مې نه ورځي که ډېر ستړے یم

زړۀ کښې مې اور د مینې بل شګله شي
د چا په کور کښې چې شپږ یې زما
لوږه ژوندی انغري مړۀ پراته وي

ځمه مدام د هوا کانو په رخ
یم د سپېریانو د ډولۍ په مثال
ځان راته مۀ سپاره بې کوره نه شي

شو ناره مې رو رو د بچي شنه کېږي
اوزۀ په دې سوچ کښې راګېرمه چې
دوه توري یو تبکي کښې ځائ شګله شي

ketabton.com - The Digital Library

داري وهمه سرچينه يم دَ ژوند
تابه ليدلي وو رنګونه زما
خو که دي سترګې پټې کړې نه وي

زهٔ خو دنيا ته فرشته بنکارمه
يږيره له دغې ويرې نهٔ خرايمه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نهٔ شي

څه بې حسي ده په ماحول کښې دينار
پراتهٔ دي قتل تورپالي دَ وطن
زهٔ هغه مون باندې بېګم سره څم

اوس به په دې کښې تا ته څهٔ وايمه
زار شمه ستا له سادګۍ شيرينې
منې زما او خوښه خپله کوې

دَ برسنلې ګل ئې شيرينې زما
که په جبو کښې هم مېشته ئې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

چې دې بهس کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شيريني زما
خولې ته تو کلې لاړې نهٔ راځې بيا

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

وائې ځوانۍ به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګي ته غاړه نهٔ ږدمه زهٔ

ځ به مې اوس کفن کښې هم نهٔ وینې

نن یوې ښځې خپل خاوند ته ویل
سختۍ بې ځایه په ورو مهٔ کوه
تهٔ چې زلمے وے تا به څهٔ نهٔ کول

له سپینې ږیرې دې حیا راځي خو
مهٔ وایه دا چې فرښته یمه زهٔ
تهٔ څومره وران وې تا ته ښهٔ پته ده

دَ حقیقت دنیا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږم مه نه
زهٔ دَ ځوانۍ دَ خوب تعبیر غواړمه

بلا ختلي دي په سر رقیبان
خدائے شته چې نور ورته هیڅ نهٔ وایمه
خو لږه منړه تړې ضرور خلاصوم

دَ مینې لار کښې چې تیندک شمه زهٔ
شیرینه اووائې په خود کښې اوسه
داسې دَ لوړې نه په دَو ولې ئې

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سېلاب يوړله

○

شيرينه وائي له تا زار شمه خو
وادۀ د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نهٔ دي

○

زمونږ نصيب زمونږ په لاس کښې نهٔ دے
وائي که اور ته موهم واچوي نو
د مشرانو فېصلې به منو

ماخۀ غوښتلي وو او دا څۀ اوشو
نن مې له هر څۀ نه باور پورته شو
چې مې د مړې کېږې چيچل اوليدل

○

دلته انصاف د چيند خانو تول دے
پړېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوباېلې که پوزه کټې

○

او وائي خپل عزت پخپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

غوښتنې ستا تورلې ښځې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي
او ورته اوواټي هاګۍ واچوه

منم دَ مينې تقاضې منمه
قسم دې ما په هېڅ ويلې نهٔ وو
خو واره چې چې خولې مېږو اوخوړې

څوانه ځواني او دَ سپرلي مازيګر
داسې په يو بل کښې غرق شوي وومونږ
چې رانه ورکې دَ خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نهٔ لري
حد کښې دې اوسي ګنې ښهٔ به نهٔ وي
مونږ خو په بيعه ځان له شر اخلو

ټينګه دَ ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شيريني
خو ګوتې او يو کښې دوبېدل ښهٔ نهٔ وي

خدائے شته دشمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لويه دَ ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

منم قریب دي خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځواني مرګ مسکې مسکې ګواښونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
کنې نو زه خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړه کښې ځاے راکوي

ژاړي له سره لوپټه دړې کړي
وائي بهر له کوره شپې مه کوه
کنې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږي نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچې ورک شي چې ما اووینې
لا حادثو هوښیاره کړې نه ده

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ووئیل
پوهه په بخت ده په عمرونو نه ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کیږدۍ تېښتې مې اولیدلې
پرې مې کړې مې ځان له د بې پتو څوکې

Scanned by CamScanner

تسپه کښې له کوره پېښتنې نهٔ اوځې
مرګ دې روا دے خو ځه خپل کالهٔ ته
دَ نمر خاتهٔ نه مخکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړې نو تود شپه بیا
ما سره ستورې پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ یم خوشیرینې زما
دَ زانګو سېل چې را روان اووینم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پرېږدوه خښکه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسې بې خوندې نو تهٔ
دَ خپل مېړهٔ خبره هم نهٔ منې

هرو قلم تړې راخستلے نهٔ شم
ماشومه سازه کړې له ځانه وائې
راله په لاس باندې ګړې جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وائې چې ستانه زهٔ اوزګاره شمه
بیا به څاروو ته بوتاوه کومه

ketabton.com - The Digital Library

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

خو چاته څه او چاته څه بانه شي
د شلو ژرندو که راوتې وې خو
ګېر شوې اخر د لوپټې پسکې کېنې

خلقو په ما بدګمانۍ کړې دي
ثابت که یو جرم هم نه شي په ما
زه به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هیڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تېندکه

ګرانه شوه ډېره د پښتو پالنه
پلار ئې په سونټې باندې جرګه کړې ده
لور ئې د شپې تیاره کښې کور پرېښې دے

غله راختلي دي په کور، غلې شه
سوچ ته مې پرېږده که څه لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مه کوه

راوړې چې ماله پلو شي د سحر
څوک ئې پلو قدرې هم اونه وینې
کور ته د شپې تیاره کښې ځان رسوي

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

طوفان یې یو نسي جولۍ ته د چا
والې نور وړاندې مې نظر نهٔ نکې
لاس رالره راکړه کښې غرقه شومه

په ژوند کښې کیږه او تاوان څهٔ وې لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

مور یې نن پلار ته په حیرت اووېل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هرو موږ کره میلمه نهٔ راځي

اودائې نهٔ پوری کوم ننکرېزې
رانه چې بل وطن ته ځې مېلمه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اونکې

د ښېتنې کومه ادا اوښتایم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ یم
له آئینې نه هم سترونه کوې

څوک ورته پورته هم کتلے نشي
آ چې سرتوره را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوېته لوېته

Scanned by CamScanner

ساړه ساړه اهوونه ښامه کوي
ستا د خولې تاو چې راپورته شي نو
اوبه اوبه شي ټول د داوړې بتان

زه خو تپوس کوم او ته خو وائې
یوه خبره دې هم روغه نه‌وي
تا جوړ په اوښو باندې سوړلي کړې

خو ښه دې خپله ده خو یاد اوسه
ګرځې به تل خاورې په سر سپونې
چې د خاوند سترګو کښې خاورې نولي

د ښار ماحول درنه څادر لرې کړو
یاد کړه جهاز چې به راپورته شو نو
شوې به ګوټې ته په یو دوه دننه

وائې بې خایه طمعې مه کړه له ما
اوتړه دا ټټو په سپورې ګنې
څوک به سپوا مانه خرابه نه‌وي

زه یې له خان سره حیران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس د عمر
پیغلې انګې کښې په خړپوسو شولې

ketabton.com - The Digital Library

یم د تعبیر د بلا ګانو خوراک
په کوم فرېب باندې دهوکه کړم ځان
یاران په بېړه باندې پیاز کړ ځوي

دا بنده انصاف دی آفرین شه په تا
یو خوا اوبنان خلق په بېړه وهي
بل خوا ځوک ګفت قدري کولې نشي

پردي وطن کښې مې زړه خور غوندې اشو
له ځانه ورکې ښایسته پېغلو کې
مسافران درته یادېږي کسه نه

مامه دا چې ستا د زړه منځ مله
خو چې زما ګرېوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شو کومه له تا

سترګې په ما باندې بېخي توري دي
کورته په ډېره مودو پس راغلمه
په سرو جنازو مې استقبال مه کوه

دومره زبېښلې یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کور کښې مېوه اوینسي
په ما د ګانو بارانونه کېږي

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
وائي خوشبو ستا د بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونیسي
له کوره ورک شو چې له کوره اوځو
مونږ د ژوندون په کوم پړاو پراته یو

ما ورته وېل چې کله مه پرېږده خو
منې کېده نه ځکه تېر ماښام یې
د ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د پکنک په خوند پوې شمه زه
ذره هم خپلې سې ته نه پرېږدي ما
شېرینه ماته مېلوکان ګسېږي

دا نه چې پوې نه یم په سود او په زیان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زه به په چتې پسې باز پرېږدمه

منزل ته ګڼې مرحلې پاتې دي
لا د کمڅو ولونه مه پرانیزه
چرته تیاره لار کښې تیندک نه شمه

Scanned by CamScanner

خدای شته په خپلو کښې ځه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چې ما او وويني
څه رازداري خو شته د مور او د لور

○

زه چې د سیند څپو ته ګورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کېږدي
وائي څه او وایه چې څوک یمه زه

○

بنده روغ رمټ یم چې بصر یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاوید کړے دے

دا حقیقت د چا ده پټ خو نه دے
د رنګ سپړلو پسې ګرځېږو ځکه
موږ په صحرا کښې اوبه ځوړ کړے دے

○

موږ به سپوږمۍ ته وو ځوا ختلي
افسوس خو دا دے چې زموږ د کور
درشل که او دړېږي، دېوال پرېوځي

○

ښکري په اېچو کښې په خیال شړنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

ketabton.com - The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سپوا له دې نه څه وایمه
بنګړي دې مات شه د پېنزیبو سره

دې ستم به څه تعبیر کوي څوک
بنه چې مې غرق کړې نو شیرینه وایې
توبه توبه داسې به بیا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند کېږي شوې
د میاندو تینو کښې شوده او چشولو
دا نوې نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېولي خوشحالۍ او خوږې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زړه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دی

دا لیونې یوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسې فضا کښې
څوک شته چې لاس کښې دې په سر د یتیم

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

دومره خوځښته په دې بنګلو زما
چې يې په زړه پورې ښه کلک اونيسم
د ښائستونو، د جمال شاعر يم

دې کښې به راز څه وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزي تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وېښل مې څوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې د لور له سره شال رابنګلو

څو به په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څه چې ارمان د زړونو اوړو
څوک د اختر په ورځ روژه نه نيسي

ساه راله ووبه د سپرلي هوا کړه
اوس د الفت طمعې د چا نه اوکړم
د ګل سينه کښې هم د کاڼي زړه دے

د خدائے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکښې. ماښام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې ګونګه شي خبرې مه کوه

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

څوک تړي خبر دي
دَ ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوږدي ماړهٔ شو
خو ملکان دَ کلي
دَ لوږې مړهٔ شو

څمه چې وړاندې
نو اسمان هم راکوز شي
او بو ته لاندې

قد مې لوړېږي
او جينکۍ دَ کلي
ماته پېغمېږي

غم مې لږ سپک شو
ما اېښې ته کتل
ځان دانه ورک شو

مخ مې بد رنګ شوي
چې پېرې هوا اوګلي
آئينه زنګ شوي

Scanned by CamScanner

اور دے سینو کښې
شپېلۍ مه ږدېږه
په ګوتې اوبو کښې

څان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپرلي رنګې

لوټې شو اخلاص کښې
اووایه پاتې شپه شو
دګل په لاس کښې [illegible]

ستا به تلوار وي
خو که د پلار وي نو هم
ژرنده به وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم رښتیا دي

پېغلې چې پاسي
د وېرو خولو نه ورته
لاړې راڅاڅي

دا مسلوې شړېږي
په هر قــدم شوخوي
د خلقو جېږي

اور کښې انغښتي
ستا تصويرونه ګورم
خوب رانه تښتي

ګور ته دې زړه ځي
ژوندنه د سوال پياله اوبو
چېرته کښې ګرځي

په تال چې ځانګي
ځنې ذره ستړې پېغلاي
اور ته ورډانګي

ځه چې دې ښکل کړم
خدائے شته د هرې سيمې
خاورې به ګل کړم

نيت دې خراب دے
ګنې نو هر وګړے
ګل د ګلاب دے

ketabton.com - The Digital Library
Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې تهٔ
دَ زړهٔ درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له بڼې سپک شي

څنګونه کېږي
په تویودو دَ وینو
تندے ماتېږي

وینې به تل څکي
چې دا ښاریان همیشه
پے دَ بوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
دَ اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

دړدونه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
وينې څڅېږي

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي ويجاړ شي

يو خوب او خيال دے
کارغهٔ زده کړے کله
دَ زرکې چال دے

دا ځلهٔ ناتار دے
اوس هر يو کور دَ کلي
دَ ښار بازار دے

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو يو څاڅکے هم
ما ته درياب شو

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

خوشې فنکار نې
د پېغلو بُت سازوي
هسې اوزګار نې

○

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوي
اوس په ولاړې

○

هسې به ونړشي
چې ترې اوبه نه اوځي
کوهي به شنړشي

شماري بس ستوري
د شپې داپاسوي ما
کار داله ګوري

○

کښېنه کم بختې
څوک دې ميراته نکړي
د کلو لښتې

○

سندرې واې
را تول دې نه کړمه زه
مر شومه هاې

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

اوواني پوے شوي
ته چې مړين شوي په ما
لاړلي توے شوي

تيكاله غواړي
لمبه چې نكړم تنور
بچي مې ژاړي

كور مې زړه تنګ شي
چې نيمه شپه چړركېږي
د بنګړو شرنګ شي

اوس هسې ژاړې
نه راځې خولې ته ببرته
توكلې لاړې

دا څه قيامت دے
ځواني دې شوخه ده او
تصوير دې نت دے

Scanned by CamScanner

خو شے دستور شو
پانړه چې ستا زیړه شوه .
نو مخ دې سُور شو

کور کښې تنها یم
اوس به دَ زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

ژوند څه رنګین شي
ورځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وائې کوکو یم
راته پښتنې ټپې
زهٔ هائیکو یم

قصه خانې کښې
ښکاري کاږهٔ مخونه
په آئينې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نهٔ شي
دَ چا په لاس کښې

ketabton.com - The Digital Library

ستا چې ښکالو شي
د زړهٔ درزا ستړه شي
هوا په رو شي

○

ځې زما سپوږمې
وائي هر څهٔ منم خو
راته به ګوري

○

ژوند څومره تریخ دے
ذهن اودهٔ دے په خوب
او زړهٔ مې ویښ دے

راته ځغستېږي
وائي غنې ډېره ده
واورې ورېږي

○

سم له مابنامه
شفق شفق خوره شوه
یو ګل اندامه

○

زما حیا ده
منم چې نور ستا ده خو
ښځه زما ده

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

پاڼونه نغښتې
پېغلې را اووتلې
له کوره تېښتې

ښکاره به غلا شي
تا ته چې ګورمه زه
وار مې خطا شي

زړونه درزېږي
چې آئينې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګين شو
راکړې مستې راغلې
سر چې مې سپين شو

اوبه دې زور شه
چې ماتوي حدونه
خه څو دې تور شه

سر که ئې سپين دے
په هېڅ هم نه پوهېږي
سودم ته شين دے

Scanned by CamScanner

دَ کلي خلق څهٔ ړاندهٔ خو نهٔ دي
خدائے شته مړي ته به دې لاس پرېوځي
چې دَ هتیانو غلا په ټيټه کوې

اووائې ټول دَ اکیبعن کسے دے
ایټکو ته هسې خوشحالېږې څله
څوک لېونې نهٔ دې چې تا یادوې

زړهٔ غوڅوي دَ اوازونو فرېب
چې مېنانو نه نغمې هېرې شوې
نو په پنجرو کېنې ئې مارغان بندې کړل

څو مره سنګینه حادثه ده دَ ژوند
خېټې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
یو بل ته اوس دَ مینې خط نه لیکو

دَ خپل بنایُست له زوره نهٔ دې خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
ډېر مې کچه کړې چې منتر پخوې

شېرینې تا سره له دغې وېرې
وادهٔ ته غاړه اېښودلے نه شم
زما به تا سره کوژدن ماته شي

ketabton.com - The Digital Library
Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

دا کتیسې ونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بیا به د خېر طمعې له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور واده وې

چې مزدورې په کومه ورځ اونه کړې
چې یې تږوله شپه د لوږې ژاړې
د مزدورانو ورځ دې نه نمانځې څوک

داسې ښاغلې هم لیدلې دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې یې زما دیدن را یاد شي کله
بلې ته او خېژي په سره غرمه کښې
زر د کونتو سېل را والوځوي

ناسا پې کړېکه کړي نیازبینه وائي
د زړه په سر مې په ټوپک اوولا
خو چرغکې په لاس کښې مه رانیسه

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

دَ زړهٔ درزا مې په اختيار کښې نهٔ ده
ښـار کښې جوړ اوشوله دَ بم چاؤدنه
دَ کور تمبه دې په يو درز درې شوه

يو سمه چرته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور ورونه بند کړل په ما
مالله به څوک په زړهٔ کښې ځاۓ راکوي

يوه جګړه کښې زمونږ دَ کلي
خلقو رانښکل دَ اديرې حدونه
ټول بيا دَ يو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځايه ما سره ايرې مهٔ وهه
دمه بس دمه وي که هر څهٔ وائې
نهٔ دَ چا لور وي او نهٔ خور وي دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک ئې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستوماني زبېرګي ئې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شے ورته ما ووېل
دَ لېونئ شونډې يو رپ اونيوې

Scanned by CamScanner

پېغله چې مانه انسټرویو اخلي
ساه په سکېندو شي ځه په کرانو وانې
ستا سوځه خیال دے دَ وادهٔ باره کښې

پهٔ چاپېر چل کښې خرابي دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختې اونکړم
وېم که پهٔ خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو دَ چا دپاره
دلته چې قدر دَ جذبو نشته دے
ختې به څوک په درمسال کښې کوي

ته دَ ژوندون دَ مایوسو علاج یې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک دَ سحر نهٔ کوي

داسې نخوري کړم ازمېښتو نو دَ ژوند
شېرینې ستا خانه بد وش یادونه
اوس دَ زړهٔ دشته کښې پړاو نهٔ کوي

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګمادې ګلیا دې اشارې ماتوې
او هسپیان خپلو کښې ګپ لګوي

ketabton.com - The Digital Library
Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

جرم د چا، سزا د چا لوېږه ده
یو د پولیس له سترګو ځان ساتي او
بل په یوه پیسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګورې که غریب نه کوږ
ګڼې خوبونه به مو هم کړو حرام
موږ د چا میراث خواره خو نه یو

زړه یې غلبیل، زلفې یې تار په تار وي
وېل یې زه ډېره بې خونده یم
ګڼې نو ته هم هېرېدې شې له چا

شیریني او باسه زکوٰة د حُسن
دا آفتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خیرات نه کوي

سر به بې ځایه درله څه خو ږدوم
د پښتنو له هوښیارۍ نه لوګي
کورونه وران کړې چې جګړې سازوي

په څه پوهېږې نه ماشومه یې لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني مېوه اونیسي

Scanned by CamScanner

لاس رالہ مهٔ راوړه نادانۍ جیني
بلا ګرمي دهٔ په وجود کښې زما
یام چې پېټرۍ چرته لمبه اونګړي

ډېر تورزنان به داسې هم اووینئ
چې ئې سرګند شي دَ ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تور پورې کړي

شېرینه اووائې په ډېره مینه
چرته خو لار غلطوه لا نیه
ویرېږم لار چرته غلطه نهٔ کړم

چې خهٔ بلا ئې تهٔ بې حسه جیني
زما د زړهٔ دَ قیامتونو درزا
خدائیګو دَ کاڼي بت کښې ساه راولي

یې دَ سرو سپینو خزانه شیریني
درته خراب دَ چا نیتونه نهٔ شي
کښې را اوسپړه، ماران پرانیزه

دا نظر ونه به تیندک خوري ضرور
ستاسو دَ ښار کږو وږو لارو کښې
وهٔ ګلالۍ سم کړ خبرلے شي څوک

ketabton.com - The Digital Library

دَ ژوند دَ حُسن ننداري څَهٔ کوُ
درانهٔ پښو ونه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته ځو که چرته ملا نېغه کړو

پرېږده چې پېغلې ځي په خپله لاره
چېره ئې مه کښې ستومانه به شئ
توري ځيږ دي که راپاري شولې

وایم چې تولې ستوماني به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اوښهٔ رژي
کور ته چې راشمه نو لا ستړے شم

شیرینه اووائې قربان شم له تا
غزل غزال مې راخوربنږي په زړهٔ
ستا هائیکو رانه تیږي هېري کړي

دوه ورځې ژوند دے تاته بنهٔ پته ده
زړهٔ ته راځغته شه دَ ناز مېږمنې
سرکښي پرېږده دَ شیطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چې قدم بږدم دَ کابل جینکۍ
راته په لارو کښې شیندي ګلونه

Scanned by CamScanner

زهٔ يې له سترګو لګېدو اووېستم
ماله قسم راکړي چې غږ مهٔ کوه
او خپله تهول کلے خبر کړي په ځان

○

شکر دے سترګې زما اوړې نهٔ دي
غريب سړے يم خو ګل ښائستګي زما
دَ چا عېښونو ته پسخېږمه نه

○

ګن تصوير ونه شي خوارهٔ په ذهن
عېن چې په نيمه شپه زمونږ کلي کېنې
دَ سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

دَ حسن انتها خبره ولې نهٔ ده
غوټه چې ګل شي په قيامت کښې دَ ژوند
ځان راته وېنه خدائګو پيکه ښکاره شي

○

زنه مې اونيسي ، سلګو کښې وائي
خلق خو خلقو باندې چل نده کوي
کور نه په نيمه شپه بهر مهٔ اوځه

○

سيند ته ګلونه ورګندار کړي وائي
څهٔ عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مينې کتابي مينې دي

ketabton.com - The Digital Library

Scanned by CamScanner

چې د یاران شپې رانیکې شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد د کلي
کچه کورونه چې اوبو اوړي وو

د انتظار هم څه حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې د ښایست د بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نهٔ پېژندهٔ ښکارې هسې
لکه په ګډو کښې چې اوبۀ وي روان

زما د خاورو کور جوګه نهٔ وُ ستا
شپږ پښې ما په اسمانونو غوښتې
څهٔ او کړم خدائے را له په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه د ژوند
پېغلې دې تا سره سیالۍ نهٔ کوي

توبې ویستلې یو نوکر وېښل ئې
کور کښې چې صبب نهٔ وي بي بي ظالمه
ډېر ناروا کارونه اخلي له ما

هر څوک چې څه اوکړي، رېبي هغه
لار کښې کښېنه مه خپله لار اخله
ستا پخپل کورکښې هم تورسرې شته دې

تاوده ، ساړه که دې د ژوند اوبیدل
پېغلې مستې به درنه تېرې اوځي
بیا به په تا باندې غوټه رانشي

سترګې له دغې وېرې نه پرانیزم
زما د زړه په رنګې تېق اونه چوي
ته چې شېرېنې پوکنې پرسوې

زغم به کوې دېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مرې ته وانه چوي
د کور انګن کښې څوک دېوال نه وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زه د تېول کلي نه نفرت ورکوم
ته راته کورکښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منئ او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په ښځو پړې
بیا به ترې ګرې او بېزې جوړې وي

ketabton.com - The Digital Library

زړونو کښې اور دَ مينې بل کړئ ګټې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدائ ښکلو واوره کېنږي سړې

راته ستا ياد داسې سُرور راکوي
لکه دَ ژمي په واورينه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګيټې بله کړي

پېغلې دَ بڼار پارک کښې راټولې وې نن
وښُل ئې راغله يووېشتمه صدۍ
څُې چې دَ کود درشلې اوغورځوُ

شپېږينې زړهُ دے نرم ته وے نه دے
نمائشي اوښکې عبث تويوې
کاڼې اويو کښې وراستهُ کېږي کله

شنه چې مې شوندړه شي دَ قام دَ ورو
لکه دَ چړګو دَ ېچو بُغرې شي
اوښخلې خپلو کښې ډېران بيلوي

لږ انتظار دَ محرومۍ ئې اوکړه
ترڅو چې چړګه کوړکه شوې نهُ وي
نو په هاګو باندې ېڅې نهُ کښېنې

Scanned by CamScanner

دَ قام تور سرې دې سر تورې نهٔ شي
تازه تازه غوټۍ غوټۍ ښائي اوس
ګرځي خیرات پسې ، دا کي غورځوي

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې دَ خوارانو نه خانان دَ ګلي
دَ کوه چارګه مزدوري هم اونيسي

مات شي بېخي دَ مصوّر قلمه
زما دَ خیال دَ شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چې تول دې په اوبو وړي ګي

لاړه شپېلۍ صدائي هم تېره شوه
خو لا زمونږ وطن کښې هاغه رنګي
خلق دَ غار نه راوتلي نهٔ دي

ویل مې راغلله یوویشتمه صدۍ
دې کښې کوڅه کښې یو ملنګ چغه کړې
سحر را اونهٔ ختهٔ ، شپه تېره شوه

تا به ویل چې مړه ژوندۍ ستا یمه
خو داسې کوې مجبوره دې وي نن
فریم نه چې تا زما تصویر دې کړو

څه اوښو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په څنګل به مې اوده پرتاه وې

ډېره کم عقله ئې زما ليونۍ
اوس دَ چا خولې خو څوک کنځلې نه شي
زما په سر پا سره شر مه کوه

موږ په جامو کښې نه ځائېږو په دې
چې دا ده راغله يو ويشتمه صدي
کور که مو وران شو نو پروا دَ څه ده

اوسنه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو کښې چتې راکوې
ستا په کناره کښې خو اوسېږمه نه

ورته مې اووې حيثيت څه دے ستا
وېل ئې غواړم چې برېښنا نه شي څوک
پرتسو غانښو نه جوړوم لالیه

پېغلو کې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څه چې کېږي پابندي نه منم
زه خو څه ستا لاسو ته ناسته نه يم

ketabton.com - The Digital Library

زړهٔ مې تښتي اوچوي چې مېچن ګرځوي
شپږ ېنې نفس به شي دمه يکښې خوره
رب به زمونږ ه دا نېستي غوټۍ کړي

جذبه جذبه دي دَ ساحل خوبونه
غوړځنګ غوړځنګ بېخي دَ شپې ځواني ده
سپوږمۍ به دې کښې هم ستړونه کوي

دَ شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړهٔ دَ بې خوند ه اورکو له غمه
پورته به ستورو کښې پناه اخلم

کله اودرېږي دَ نګهت قافلې
کله دَ ګل ورځمه ورځمه خوربږم
خوبونه وينم تعبيرونه وېښم

تهوله دَ زړ او زورخېره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ شوکوم
څوک دَ جرګو هېڅ پروا نهٔ کوي

دَ نوي نسل څومره لوے زړونه دي
دَ پلار نيکهٔ هېڅ ونه هم ورکوي
په اديرو باندې پلازې اودروي

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

زوم خپلې خواخې ته څرګندوه کړله
بیا به زما نه هم ګیلې نه کوې
لور دې مدام ماسره ژبه کوي

لږ څه سر تېږه دوه یه خویه نه دوه
که دغه یو عیب تر ښه هم اووتو
نوره قسم دے دېره ښه جینۍ دوه

ته هم په پوزه باندې نه پرېږدې چې
زه هم د هائي بلډ پرېشر مریض یم
زموږ د دواړو ګذاره ګرانه دوه

د نس پیتاوي ته لا ناست نه یمه
چې څوک تمبه زموږ د کور اووهي
اووائي ، خان ویل چې ښکارله به څو

خدائے شته که غم وي که ښادي د کلي
واغوندي پېغلې د ریښمینو لباس
په ما د اوسپنو نښې اوچیچي

په بې اسرو پورې خندا مه کوه
بس کړه د خدائے نه لږه ویره اوکړه
د چا آزار دې چرته اونه وهي

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

زړهٔ به آخر څنګه زما شي په ځای
سر کله او خورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نهٔ وي

څهٔ ناروا دَ فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کښېنمه نو
زهٔ په خپل ځان هم بدګمانه شمه

ښکارې چې خاورې مې په سر اړوې
زهٔ ورته نیم نیم پاتې کښېنمه نه
او لا میوه ئې هم نیولې نهٔ ده.

دَ منزل او موږ لاره څوک کښې دې
ګوره ځنګل کښې بیا په نیمه شپه کښې
دَ اورکو قافله لوټې کړله چا

موږ ځکه سر باندې خپې کړ ځوؤ
چې دَ صحرا شپه بې باوره شپه وي
بیرق دَ بجلۍ شي دَ باران شپه شي

باران شپې شپې ورېږي مګر
اورونه بل دي دَ نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوتهٔ

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

داسې که څاڅکي څاڅکي کېږي ګلي
دا تندغرسه زړه مې اور اونه کړي
شا به شپې شپې رااوورېږه

د خدای کارونو کښې څوک څه اووائي
ماچې ئې طمع د خوږو کولي
د کرېلې نه هم ترخه اوخته

یمه په هر ښکلي مئین شېرینې
واړه رنګونه چې راټول شي په ځای
ترېنه د نمر سپینه رڼا جوړه شي

بیا چرته پېغلې ستومانې اوباسي
ګني نو داسې چرته شوې نه وو
د کوثر غنچې او د چینار اونو کښې

وائي جولې بد مې ترخوشالي وي
ګلونه نه کېږي انګړ کښې زما
ما چرته شاړ کوهي ته اوغورځوه

زما ژړا ئې د زړه تاو کموي
د پشکال خوب چې سېوا شي کله
پېغلې څادري د بارانونو لاندې

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

اوسپاري خلق سرو لبو ته د ژوند
راشي بیا یو ساعت له ننه اودرېږي
منګلي، زمونږه د وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو يې پخلا کړم پيدي
سر مې ماتېږي لېونۍ نه شمه
يوه د سپيرين ګولۍ خو راکړه کنه

پېغلو کې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بجلۍ سخته جټکه راکړله

ښهٔ سمه دمه وي کاروانه کوي
خو د شهلا زړه کښې څهٔ غلا ده ضرور
ساک تري سېلۍ يوسي چې ما اوويني

د زړه درزا راله په ځانځ اودروي
تک تک چې اورم د ګړيال، شپږيني
وايم که ما بانديې څوک وزي کوي

ګڼې آوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مرۍ غلي شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګرو کان اوتړي

Scanned by CamScanner

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شي
پس چې ماشوم له د فیډر ورکوې

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټې اووائې
د سرو نتکې راله جوړې اوکه نه

سم له ماښامه چراغونه وژنې
په تاکښې څه ناځه تیاره خوشته دې
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کارونه د چاوس کښې نه وې
هر څه کېدے شي لېونے خو کله
ګملونه کېږي د انځر اونو کښې

تا بیا کومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوږ مې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه روانې نه دې
دا خو د کلي د ګودر پـه غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوې

ketabton.com - The Digital Library

رب ئې ژوندي لره خو سوبې کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي آباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړهٔ زخمونه چا ته ښایمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زهٔ د سپېلو رنګونه ستایمه نه

راوړې له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړهٔ زورونه لیونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څهٔ یادوم
ټول تعبیرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

زما تصویر ته ئې ژړل وېل ئې
پېغلې د مرغلې مې درله هم راوړي وو
اې د انځر ګله چې چرته به ئې

خله زوروړ دي مشران د ګلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نیسي
او نېغه لار راته ښودلې نهٔ شي

مړ نهٔ شم ځائې راکړه د زړهٔ په کورکښې
تا ودهٔ، ساړهٔ که د ژوند ما اووهي
زما به ډبل نمونیا شي ګلې

شپېلینه ګوټې په تندي راولي
وائي ربښتیا ربښتیا خبره کوه
ستا د جامو استري په خهٔ ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دې چې
تمیز د جنس او د جمال نهٔ کوي
اووائي تړول خوندونه یو رنګې دي

ستا د ښائیست د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بودۍ په تال کښې مهٔ ځانګوه

خپلو همځولو ته شرینه واٸي
سر ته يې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه د پشکال لېونۍ

○

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونۍ
درنه په لاره تېرېدلے نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

○

پېغلو وېل مونږ ته ګناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو ځاځا چا سره لار اخلي

يې د نازونو لوړای شیریني
ځان چیاله ورنه کړي په لاس ...
ګنې دنګونه به دې تړول والوځي

○

واڼۍ ګیاې دې په سر ستړګو منم
مانه باد وېږې غلطي شوې دي
خو لاس چې مات شي خپل خپل غاړې ته ...

○

میانۍ دې په داسې پښتنو بوري شه
پاسې پردې تورسرې او تختوې
بیا یې د خوېندو څوک تپوس نه کوي

ددې خبرې څه جواز خو به وي
خدائے شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېپوس الوځي

خدائے شته خبره به صفا کومه
دا خو بېخي بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلوکښې خوښدې سوزي

کور کښې ساتل مرغ زرین ښه نهٔ وي
هیڅ بیا له خپله ځانه نهٔ شي خیس
ښځې را پاسي خاوندان قتلوي

تېښتاه له خپله ځانه څله کوے
پرېږده د سر سپوږې دې مهٔ ورکوه
خدائے شته د کور اونې څوک نهٔ پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نهٔ وي
چې ستا چینار چینار ځواني شېرېنې
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې وارهٔ مې ساګانې نهٔ وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوئي

زړهٔ دې له ځنه تښتېدلے نهٔ شم
هرڅهٔ ته ستا له پاره غاړه بږدمه
بس کښه لار راباندې مهٔ جوړوه

○

په مړو حساب دي تماشګیر دَ حُسن
ستا دَ نظر تاوُ ئ چې اووهې نو
دَ کیکدانو اونې چېږه اونیسې

○

ستا نزمېدو راکښې سختې راوسته
چې را رواني دي شوې اوښکې په ځنګ
کانې اوبو شو او اوبو کاڼے شوې

په څهٔ ناترسې اوړېدلے یمه
وائې که بل چاته دې اوکاتهٔ نو
ستا کسېرۍ کښې به اوبهٔ اوڅکمه

○

خونبه دې خپله ده خویاد اولره
چې جوارګرو سره مینه کوے
نو خپل عزت به هم په داوٗ لګوې

○

مینه کوو خو مینه پېژنو نه
تهٔ دَ هَوا په اَس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولے دے ما

ketabton.com - The Digital Library

بره دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپله ده شیرینې زما
لږه په خیال کښ څه سرتوره نهٔ شې

اووائي کرانه! ښبتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مهٔ کوه نو
هر څهٔ به ستا له سره زار کړمه زهٔ

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زهٔ
خبره واړوي شپېلي کښې وائي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اووائي ژوند دې شوګیرو او خوړو
په نیمه شپه چې اوبهٔ خور له ځې نو
خدائګو زما له زړهٔ نه اور پورته شي

ستړګې به خاورې دَ پېغلوکو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه وائي

ښکل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائي
ته چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

رب دې په دې خبره ما شنه نيسي
پېغلې د ښار داسې پېکه پېکه دي
لکه چې خوند تې پښه اوبو اوړې وي

○

منم خبرې زما عادت نهٔ دے خو
چې پښتنې ښځې لغړې کړې
اور دې د صدر په بازار پورې شي

○

نور به عذاب څهٔ نازلېږي په مونږ
ښځې تور سرې چې سر تورې نهٔ شي
بيا ئې په ښار کښې څوک عزت نهٔ کوي

شسپږ يياني اوسنهٔ خوارې به د ميانې
باران کله لري چې ترته اوورېږي
نو هواګانې سوړ چم ښځې شي

○

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووئيل
ګرانه! که ماله دې پتلون راوړو نو
په دوه ميله ټوپک به ځان اوولم

○

درنه واده ښځې لشه اووېسته
جوړې خاوند دې زوړود اوختهٔ
تا خو د بوقې نه بلا غوښتله

ketabton.com - The Digital Library

یوه سپېڅلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
خاوره د لوې ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا د اوربدو زلفو بلا واخلمه
د ژوند طوفان کښې په چا ملا مهٔ تړه
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژنې څوک

د محبت له عظمتونو نه زار
چې د زامنو یې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډاګانې کوي

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوئ چې هر څهٔ کوئ، ستاسو خوښه
زهٔ د پردي ډېران خځله یمه

ماتېږي کاڼي تل په کاڼي باندې
زهٔ جاروګې چاته وهلې نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دي ډېران له لتې

زور مې په ځائے دے خو غرور څنګ نهٔ کوم
ګټې په ما باندې د ښار مېرمنو
نن د ګډانو غوښې هم اوخوړې

Scanned by CamScanner

خدایه شته هیڅ پاتې ملامته نه یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس چاته نیولی نه دے

اوس به د ځان څه صفایي کومه
ځکه بلاخره سره شومه زه
شرینې تا سره مې ښه کړې وو

خدایږو په خوند پسې د ژوند پانده شو
اے د ځوانۍ د تقاضو سپرلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شرینې ډېره ناآوزګاره یې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مرګ درته یادېږي که نه

د زورآور او به په لوړه ختې
آ چې بد خویه یادېږه کلي کښې
د خپو تلې مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خوږ دې کړمه
زه به چېرې کښې خامخا راتلمه
راته چې ملا سته په اوبو کښې وې ته

ketabton.com - The Digital Library

Scanned by CamScanner

ورسره سېل له دَ سېند ونو نهٔ ځم
هسې ترې هم زړهٔ صبرولے نهٔ شم
او دَ مېې غوښه بلا کړمه وې

سر توره مهٔ شې خودَ ناز مېړمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سپينه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ايرې کړې عبث
په جينکو هړو ځوانې رانهٔ شي

چې خهٔ کړې هغه به رسېږي مدام
پکښې نيلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پردو پېښو کښې کړوندې مهٔ کوه

يو ځاڅکے وينه راکښې پاتې نهٔ شوه
تورې شپېلۍ چې کله ما اورېدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اووتهٔ

اوخاندې غوږ کښې راته اووائي پټ
تا ته به ځان قلقلاځان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

ketabton.com - The Digital Library

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

اووائې ټولې دَ قسمت لوبې دي
خلق لګیا دي سنړاکان لوټي او
زمونږ ه ننګې مېښې پېۍ نهٔ کوي

وائې تر څو پورې به زغم دېږم
زهٔ درته کور کښې لمغرې کومه
څې په کوڅو کښې لورغې کوې ته

کم عقلې هسې پرېشانه ئې ته
دَ محبت غمونه بوجه خو نهٔ وي
سترګې پټو باندې درنېږي کله

منم چې ګڼې محروم وې مو دي خو
کلے زمونږ ه هیروشیما نهٔ دے
چې دَ سپېرلو پکښې ورېږې شنډې شي

مینه اوباسې له زړګو نه وېرې
اوس که اوښان ساقې شیرینې زما
نو دروازې دې دَ کور تېږې نهٔ شي

آخر به مړ شم که دا حال وي زما
هیڅکله مې یو ساعت له نهٔ اودرېږي
آسوپنې مې همېشه یادوي

Scanned by CamScanner

تت چې دې نهٔ شي دَ ښایُست رنګونه
ځان زهٔ دَ مرګ ښخته ته نیسمه خو
لګه دَ سوي لاس په تا ساتمه

اوواڼي تول دَ اکسیجن کمے دے
هیڅکو ته هسې خوشحالیږي ځله
څوک لیونی نهٔ دي چې تا یادوي

دومره یلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هیڅ نهٔ شمه
دَ کوهي خټه په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړي سینه لویه کړه
څومره ځلې ورته اوغورځېږې
خو پلیتېږې نه رواني اوبهٔ

دَ ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوي
راته معلومه دَ رقیب توره ده
ما دَ جبو له مارهٔ مهٔ ویروه

ستا په فریب کښې ځکه راشمه زهٔ
زما دَ ژوند غرمو کښې سرسپین شوا او
ته لا دَ توي پښکال ګیدړ ئې

ketabton.com - The Digital Library

دومره سېوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نهٔ کوي
بس په اومو اوړو تښتوندونه وهي

خپله ګناه چې ئې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هېڅ غږ مهٔ کوه
غل څوک دَ کوره پورې نهٔ زغلوي

مهرباني دې شک کښې اچوي ما
بیا دې څهٔ کنده کنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما دَ زړهٔ درزا بې ځایه نهٔ ده
ستا په وفا باندې شکمن نهٔ یمه
خو مطلبې په ختېه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو ویرېږمه زهٔ
زما احساس داسې تښکلن غوندې شو
جوړ په دې کلي کښې چینې اوچې شوې

وېل ئې رب دې پکښې خېر واچوي
نن راته زړهٔ داسې کچه کچه شو
لکه هګۍ چې څوک اومه اوګوټي

Scanned by CamScanner

وائې له هر چا په ما ګران دے ولې
زما چې نه مني نو څه اوکړمه
رب دې يې مړ کړي چې ترې خلاص شمه

چې مې په زړه باندې تياره راځي نو
سر کړي سر تور لوپټه اوغورځوي
وائي را اورسېږي پېره بابا

را باندې خوا د خلقو مه بخوره
مونږه چې خپل منځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته د ډېروېکښې غوا لنګ شي

کومه ګناه ده چې يې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چينار اوني له مونږه اوځي

رب دې کاڼه کړي د شيطان غوږونه
نيه په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل ورېښو لېچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کار کښې کار مه لره
ښځې ما خپل سړي ته پرېږده ګنې
تا به په درېو کاڼو طلاقه کړمه

ketabton.com - The Digital Library

شپېږینې ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمونه نه رغېږي
څو چې ګزک نه شي پرسوب اونکړي

لاس یې تنګ شوی د خاوند دی څکه
وایي که ماله یې نتکی جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر کوټلي نه دي
څکه دې زمکه باندې خپې نه لګي

خدایه شته چنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څه دی چې
زما دښمن به په ما وژ نه کوي

له دې نه لویه خوشحالي به څه وي
ستا د خاورین وجود بلا واخلمه
اوړې کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

میاندې دې لارې د بچو څارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووایي
آ په کچه سپېشن اودرېږي کله

Scanned by CamScanner

زه تقاضې د محبت پېژنم
شېرينې څنګ کښې مې وېرېږي ځله
پاڅه رنګونه په اوبو کښې نه ځي

اووانې دومره نادېدکه نه يم
خو اوږې سترګې زمانه چې وينم
د سرو چاړه په ګرمانه منږمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېږے هم ازار کړے نه دے
د کلي خلق مې په څه قتلوي

زه دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه يو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړه نه سوزي؟

ډېر په بې ځايه وخت دې اورېدلم
داسې لالکل شومه شېرينې زما
لکه چې بانګ نه څوک بانګې اوشړي

ته به له لوږې نه مړ شوے نه وے
ښکارې! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچي راوړي وو

ketabton.com - The Digital Library
Scanned by CamScanner

خدایه شته تړا د زړهٔ د درد نامه ده
څړ ته مې حق د ځا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې د ځا اوښکې دي

ساه ترې وېستلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوري
څوک به پلیت ړنړ ته اوس کاڼي اولي

نور د قرېب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ ځهٔ د دوؤ مېښو کټے خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې د وطن کونړه شوه

د خدایه قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوي دبګې د قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے نهٔ شي

د بې حسۍ هرو څهٔ حد نشته دے
زړهٔ چې سرګند کړمه د زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

ketabton.com - The Digital Library

خدائے شته په زړهٔ کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چاته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چا نه نهٔ غواړمه
که وس مې او رسید شیریني زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده څهٔ دې خبر
ګوتې چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشي جوړه کړې

اوواېه پاتې په تاوان کښې دې څوک
ستاسو چرګان هم په خوله بنهٔ نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې او خوړو

زهر خوارهٔ دې په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ او نهٔ شو

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔشي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

دوړې بې خونده چینکې دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ باتهروم وروسته

اندېښنې هم وي دَ الوت لارو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له ویرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هرڅهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګوري پام چې غلطي اونهٔ کړئ
مونږ ه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ یؤ

رڼا خو نهٔ وژني فکر ونه دَ چا
خدایګو په ذهن مې تیارهٔ راولي
دا بڼخ وتلي دَ .بجلي بلونه

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

یو سپوږمۍ په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله بانديې مضبوط نه وي نو
هاغه به خونده وسیلې لټوي

زړهٔ مې یو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړي د ګلونو په سر
دا هوسکانې چې ورېږي خورې

منم فضا ئې معطّره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څهٔ وېشي ورېږي د ګلو

محبتونه فاصلې نهٔ مني
دا سرحدونه دَ نظر دهوکه ده
اوبهٔ په ډانګ چا بېلې کړې نهٔ دي

شپېلۍ یناه وائي که سیلۍ راغله نو
خدائے شته چې پرمخې را اوغورځېږي
زمونږ دَکور تمیه وېښو اوخوره

په یو نظر چې به ئې زړهٔ دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستوماني مې دَ وجود اونهٔ ځي

Scanned by CamScanner

پرېږده دا ستا د وس خبره نه ده
هغوي د سر په سپورې اور لګوي
څوک چې خشاک له د کور اوني وهي

د بد نصيبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شېرينې
د طوفانونو علامې ښکاره شي

هيڅ پلنې نه وو د ژوندون خوندونه
چې د اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې د خپلې زمکې

بې له څه وجې راله راشي ژړا
جوړې زما د لاشعور په شپه کښې
سرتورې پېغلې ماتمونه کوي

ډېرې شلېدلې. د رقيب سترګې دي
چې آئينه ورته په لاس کړمه نو
د سپي څرمن په ځان راواچوي زر

وينه مو جام نه شي واورېنه شپه ده
منم شېرينې ډېره ګرانه ده خو
کټوره چغه کړه د زيتون تېلو کښې

ketabton.com - The Digital Library

بې وسه شوی یم بې ننګه نهٔ یم
په بد حالۍ باندې مې مهٔ تېروځه
غوښه که اوسوزي ښېتې نه ښهٔ وي

داسې ناراسته کړو دَ ژوند عېشونو
اوس چې بجلۍ لاړه شي سخت اوړي کښې
ځان ته بېوزي هم وهلی نهٔ شو

دَ چا ناموس پکښې چوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې دَ رنګ مېشتهٔ وي
هلته دَ کاڼو بارانونه کېږي

زهٔ تقاضې دَ مينې ښهٔ پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دی
څه څهٔ دَ لوبو ګوډاګی خو نهٔ یم

منم چې هيڅ ترېنه سازېږي نه خو
دَ چا دَ بس سپورې هم نهٔ ورکوې
له تعبیرونو نه خوبونه ښهٔ وي

دا تقدّس مې له ګناه ويرَوي
راته چې ښخته شي ګلرنګې ، له تا
دَ ګوتم بدهٔ مجسمه جوړه شي

Scanned by CamScanner

پکښې هېڅ لارې دَ منزل نښته دے
ترې ګېر چاپېر دي دَ صحرا رېګونه
انسان په ورانې جزيرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولېده
نو دارخطا پېغلې له خپلې وېرې
دَ ازغکې اوبهٔ په ما اوڅکې

غلے که ناست يم خو خوټکېږمه زهٔ
ما خاموشۍ کاڼے کولے نهٔ شي
غږونه لاوا شيندي چې غږ اونکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ ږدمه خو
ښهٔ ته به ښهٔ بد ته به بد وايمه
چهره ، ځيمات کښې خلق فرق کوي

پرېږده دَ ښځې بد دې مه وايه اوس
که دې دَ لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به تهٔ ختله

ورته چې وايم ښائسته جينۍ ده
ښېرينه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې ده

شپې چې اوس شاربې د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د ښایست د موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نه وي
چې مې په ټول وجود د ناز مېرمنه
لکه د ژمي د غرمې خوره شي

اومنه بد هسې د شپې مه وایه
نمر لا ورمبې څرېکې وهلې نه وي
چې لارکښې لوټې شي د وږمو قافلې

وږمه وږمه شي په هوا کښې ورکه
او پاڼې پاڼې شي په لارکښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي کله ناروغه یمه
د ډاکټرانو دوائي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

اوس دې ستم ته د ژوند څه اووایم
چې زه د خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبه اوچې شي

ketabton.com - The Digital Library

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

په زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې څله
چې لوږه تنده شوه سېوا کلې کښې
دَ ښار په ښېنک باندې ډاکه پرېوته

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
مخ به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

وائي شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

ښېرینه وائي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسېلنې دړته لوګې کړمه زهٔ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نیمه شپه کمسې پرانیزې
پېریان راپاسې په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو کې هېڅ خوند اونکړو
کونړې وښل هرڅهٔ په شرق اونکه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

شېرینې ستاکیاې په سر سترګو خو
که دې زما دا باده ورځ اولېده
درنه به اوتښتي دَ شپې خوبونه

○

خاخا زړهٔ به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نهٔ وې
تا دَ کچه خو به راپاسولم

○

بس چې نهٔ کړې له درشل نه قدم
چې ئې دولۍ دَ پلار له کوره اوځي
پوے شه دَ ښځې جنازه پورته شوه

دَ ژوند رفتار لا اودرولے شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئینه دانه وانه لاړه شي

○

له خپل عادته اوړېدے نهٔ شي څو
اووایې دا ځل راته غبن مهٔ کوه
بیا به قسم دے داسې کار نهٔ کوم

○

پښه توبه که ئې ویستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
پړے که اوسوزي خو وَل وي پکښې

Scanned by CamScanner

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې دَ پهانسۍ تختې ته ما خېژوې
اووایه ستا خوله کښې دَ چا ژبه ده

خدائے شته چې کانړې جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لله کله شوه چې
ټکیا ده توت ته بیکیانه وائي

ستا سر تېږې خو یادېږي کلي کښې
تن دې دَ چا ستر کې لیدلي دي چې
دَ پیوکښې نه دي هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تورې وژۀ
نو تا به کریکه کړې چې غرقه شومه

مردار خوارۀ وي دَ ذلت سره ځ
رب نه دَ باز غوندې فطرت اوغواړه
پرېږده دَ بل په نمړۍ شخوند مۀ وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که دَ جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولے نۀ شوه

ketabton.com - The Digital Library
Scanned by CamScanner

خدایه شته چې ساه راته تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پښتنو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به یې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لمغه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکه ځان بناڼي شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اووې
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لرې

وار مې خطا وي چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومتۍ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توری زور به هم اووینئ

سائنس دے ګڼو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پښتو سترګو به قرآن پسې ځم

ketabton.com - The Digital Library

کافي ږې دومره اطمينان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مړی ته لاس اچوم

ما کښې لږ کمې خرابۍ دي منم
هېڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې ښکو ته اوس پام کړي زما

توبې او باسمه توبې ماتوم
بلا کمزورے يم بې وسه يمه
رب ته زارۍ کوم چې ما او بخښي

يم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې او کړم
زه لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰـه وايمه

نن راته جهل کښې يو قيدي او وېل
هره خبره باندې سوچ وي پکار
توکلي لاړې خولې ته نه راځي بيا

تا چې راليه کړې راواپس د مينې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې لور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

لږ خو دَ عقل نه هم کار اخـله
اوس چې په ګوره باندې مرې دښمنان
څـله يې زهرو باندې اووژنـه

زۀ دَ انسان بې حرمتې نـۀ کـوم
خـو چې وېنا دَ پېغمبرؐ رد کوي
نـو کوڅه ړب سپې ترېنه ښۀ ګڼمه

دَ سياسي رهـنما ژوند خاورې شه
دَ امرسې خوندې په خوله کښې وي لا
يو زوراور يې بې نېټې ګسه کړي

اش پربوځي په ماحول دَ ګناه
دَ ښـار له خلقـو چوړ غېرت اووتو
دوه ازمرې يوه پنجرې کښې اوسي

موشګافې دي يې په شرق اونګي
چې شـريعت سره په لاره نۀ ځي
بېخي زۀ داسې تصوّف نۀ منم

ښکله وي نوره دَ ايمان کمزوري
دانه چې اوس دَ جمعې موږ شي قضا
زړۀ کښې زره هم ملامته نۀ شم

Scanned by CamScanner

ښځې صفا خبره اوکړه خو
ګنې مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نه کوم

ګنې ښائستونه مې په سترګو کېنې وي
خو بې وسه یې رانجوره داسې کړي
لکه د ناوې نجه په اور اوسوزي

بې حیایه ضد دې داسې ږېږ مرېږ کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هېڅ ترېنه طمع د انصاف مه کوه
چې عقیده یې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زه پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته څهرې بدلوي

وصل یې داسې څه خبره نه وه
خو هېڅ بې هغه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شو ملي څکلي دي

ketabton.com - The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پټېږې نمر په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غرېدلو سترګو هېڅ نهٔ وینم

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونی
تاوده ستونه راته خټله کوې

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله ځېل ځان حلالولے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اوښې په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما پخې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو جولۍ ته ځان غورځوي

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې یل پرېښودې اومنه
ستا به له سره هم پېټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

اوواېه ښاده ورځ په څهٔ اووینې
چې دوه پېښې دا پښتانهٔ اوکړې
توله شپه دې ګړوې حجره کښې

○

زار دَ ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پښتې له لوښې هم نهٔ موې

○

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
دَ شپې چې پاسې دَ دنیا قاتلان
په کانړو اولي دَ کوڅو بلبونه

دا بې نیازې دَ محبت اووینه
وائې دَ لوږې نه دې مړه شمه خو
رانه په ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

○

دَ نرخه مهٔ اوځه دَ کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دې مڼم
خو څوک په چم مالت کښې غلانهٔ کوي

○

پېۍ چې دَ تې ماشوم له نهٔ ورکوې
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو ته خپل شودهٔ ورکوي

Scanned by CamScanner

د ساینس دا معجزه هم اووینئ
میانه دو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زېږے راولي

چې ئې په ټي. وي اشتهار اوکړۀ
وسېل ئې دا په نېڅو ډېر ظلم دے
دوۀ نه سېوا بچي راوړے نۀ شم

د خدائے کارونو کښې څوک څۀ اووائي
زما نظر چې په لټون وُ د چا
اوس مې په سترګو پاندې نښه نۀ لګي

هسې بې ځایه خوشحالېږې په څۀ
ما چې تریاق د محبت ګڼلے دے
د مار په زهرو پاندې نۀ مرمه زۀ

کوړ رانه ورک دے او د زړي شپه ده
ستا د نظر تاوونه هم ساړۀ دي
دا بې حسي مې چرته کاڼے نۀ کړي

سترګې په دې کښې څۀ مړې شي د چا
چې سپېر اوړۀ ځان له پیدا کړمه زۀ
نو د کارغانو سېل راټول شي په ما

ketabton.com - The Digital Library

دَ چا په نهٔ غوښتلو هيڅ او نهٔ شو
دَ دوؤ په تېرکښې يې لښ او زېړ ول
خانداني منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو څهٔ لکه خو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ يو لاسه ختلے دے پړق
تا چې په خپو نکريزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څه له
له دې نه لويه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټيټوي
خبره ستا زما تر منځه ده او
ته دَ بېګم نه مشوره اخلې

رښتيا وېنا به په هرحال کښې کوم
ستر ګله زما دَ هيڅ نه هم نهٔ رپي
په ما تو تان څله څنړې شېرينې

Scanned by CamScanner

وږې مبارک ورته د زړه واده شه
خو ستا د سپين سر نه قربان شم ابای
ماښې له ميانده و نه چې شکوي

هر څه چې وو خو تا پرې چوړې نهٔ کړې
راته په شا چا ټپوسکې څې جوړ
داسې چې خولې پورې دې يې اوترو

درسره دا خبره منمه
که زړه دې تور دے له دنيا ناهيله
نو بيا د گور سفيدي څله کوې

څوک د فطرت لارې نيولے نهٔ شي
زغم چې سپوا شي تا ته ښهٔ پته ده
گلانې شهلا، آتش نشان شي غرونه

نن چې مې شونډې ورته اوچېچلې
وښل يې خپل علاج په وخت وي پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چينجي شوي دے

څوک ترپنه سمه ورځ پيدلے نهٔ شي
راغنهٔ يې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکارې چې بيا چاته اوبهٔ خروي

ketabton.com - The Digital Library

دَ وِښ دا لوے احسان به څوک هېروي
لا جینکۍ دَ نَشو کالو نهٔ وي
دَ پېغلتوب غوړځنګ ئې ملا ماته کړي

چا له هم نهٔ ورکوي ځاے په زړهٔ کښې
په صفايي باندي ئې مه تېروځه
هېرو خپل ځ دَ اٰیښي نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اوسه
که سیادلی دې په ځان راوستلې
سر به هر څهٔ ته وَرِ په خولي کړه زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس دَ مینې رانیکلو تا
دَ سینه چیچو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه ګڼه
خو ما څهٔ داسې اورېدلي دي چې
خپله برجو له پردي باټه بنهٔ وي

دَ ژوند په هر پړاوُ تنور لمبه دے
دَ بارانونو انتظار مهٔ کوه
چرته وریځې غرغنړه اونکړي

Scanned by CamScanner

راته ئې مه وېښوه خوږه پرېږده
یتیم که وږی هم خدای خوشحاله کړیو
خو د ژړا عادت ترې اونه وتو

چا ته د سپي سرې نظر نه کوي
هسې بې ځایه پرې ځان مه سپکوه
کاڼې هغه درونه وي چې پروت وي په ځای

د حقیقت زهر کوټلي دي ما
زه خو د خوب دنیا کښې نه اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوې راکوي

وینې ئې اوڅښلې زما د وجود
ما ډاکټرانو باندې مه ګرځوئ
رب دې د خولې لاړې دارو کړي زما

زه بدګمانه ستا په مینه نه یم
خو څنګه زده کړم د راګونو ژبه
مزدور غریب د لوږې غوږ نه وېني

شیریني دا یو اعتراف به کوي
درد د خندا پرده کښې مه پټوه
خلق د مات لوښي اواز پېژني

ketabton.com - The Digital Library

Scanned by CamScanner

ketabton.com - The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

---

(۱) دَ رڼا سپوږمي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) مستو سترګو کښې خوب دَ ځکو دریاتې نهٔ شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
روبے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) ګرفت، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوشبو نهٔ کوي
دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

---

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي
پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم - فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Thank you for reading

Find more e-books and articles on Ketabton - your multilingual digital library.

www.ketabton.com

Ketabton - Pashto, Farsi, Arabic & English